

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus ja perhetyö

Aino Toppila-Montonen

SILMÄNRÄPÄYKSESSÄ - TAPAUSTUTKIMUS KAHDEN SUOMI TOISENA
KIELENÄ -OPPILAAN KIELITIEDON JA KUULLUNYMMÄRTÄMISEN KEHI-
TYKSESTÄ

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

TOPPILA-MONTONEN, AINO	Silmänräpäyksessä - tapaustutkimus kahden suomi toisena kielenä -oppilaan kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen kehityksestä.
Opinnäytetyö	44 sivua + 16 liitesivua
Työn ohjaaja	Harri Mäkinen
Toimeksiantaja	Eskolanmäen koulu
28.10.2011	
Avainsanat	suomi toisena kielenä, kielen oppiminen, KiKe -tehtäväsarja, maahanmuuttaja, kotoutuminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli tapaustutkimuksen kautta selvittää kahden kolmasluokkalaisen oppilaan kehittymistä suomen kielen taidoissa kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen osalta. Aineistonkeruumenetelmänä on hyödynnetty Kielellisen kehityksen diagnosoivaa tehtäväsarjaa, suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomaketta sekä luokanopettajan haastattelua. Opinnäytetyöni on pääosin laadullista tutkimusta, mutta sisältää myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Työn analyysin teossa on käytetty sisällönanalyysia. Tarkoituksena oli osoittaa kielen kehityksen määrää sekä tarkastella suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeen toimivuutta työvälineenä.

Tulokset olivat hyvin yksilöllisiä eri oppilaiden kohdalla. Yhteistä kuitenkin oli se, että suurta kehitystä ei ollut tapahtunut Kielellisen kehityksen diagnosoivalla tehtäväsarjalla mitattuna. Molempien oppilaiden kohdalla oli kuitenkin tapahtunut molempien oppilaiden kohdalla lomakkeeseen verrattuna. Oppilaat olivat myös saavuttaneet tavoitteensa. Opettajan mukaan sopeutuminen suomalaiseen koulukulttuuriin on ollut myös onnistunutta, vaikka kotikulttuurit poikkeavat suomalaisesta koulukulttuurista.

Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja ja suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake toimivat hyvin yhteen tutkimusta tehtäessä. Lomakkeeseen olisi kuitenkin ollut mahdollista kirjoittaa huomattavasti yksityiskohtaisemmin tietoja, jolloin kielen kehitykseen olisi voinut syventyä vieläkin paremmin. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää, että lomakkeessa oli määritelty oppilaille eri kielitaidon tasot eurooppalaisen viitekehityksen mukaan, jolloin oikea tehtäväsarja oli mahdollista löytää. Vaikka kieli oli kehittynyt, voitaisiin myös jatkossa suorittaa satunnaisotoksella tutkimusta siitä, kuinka nopeasti toisen kielen oppiminen todellisuudessa tapahtuu.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

TOPPILA-MONTONEN, AINO

In the blink of an eye. A case study of two Finnish as a second language students' development on their knowledge of Finnish and their listening comprehension.

Bachelor's Thesis

44 pages + 16 pages of appendices

Supervisor

Harri Mäkinen

Commissioned by

Eskolanmäen koulu

28.10.2011

Keywords

Finnish as a second language, learning a language, KiKe test, immigrant, assimilation

The subject of the Bachelor's thesis is Finnish as a second language and learning a language. The goal was to pin down the development of two third class pupils' learning Finnish on their knowledge of Finnish and their listening comprehension through a case study. The diagnostic exercise series for linguistic development (KiKe test), a form for a plan to organize teaching for Finnish as a second language student and an interview have been the means to collect data for the thesis. The Bachelor's thesis is qualitative, but it also contains features of quantitative research. The analysis has been made by content analysis. The function of the thesis was to show the amount of development in learning a language and to study the functionality the form has as a working tool.

The results were very different for individual students. They had one thing in common: the development wasn't big measuring with the diagnostic exercise series for linguistic development. Compared to the goals set in the form for a plan to organize teaching for Finnish as a second language students there had been development and all the goals were achieved. According to the teacher the assimilation with the Finnish school culture has been successful although the pupils' native cultures are different from the Finnish school culture.

The diagnostic exercise series for linguistic development and the form for a plan to organize teaching for Finnish as a second language students work well together during the research. The form could have been written in more detail and therefore would have enabled more profound study of the development of a language. It was very important for the research that the different levels according to the Common European Framework of Reference in language skills were determined in the form. It was easier to find the right exercise series. Although there has been development in the pupils' language skills, the speed of learning a second language could be studied in the future.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KUKA ON MAAHANMUUTTAJA?	7
	2.1 Maahanmuuttaja	7
	2.2 Maahanmuuttajien sopeutuminen ja kielen oppiminen	8
	2.3 Mitä on kotoutuminen?	9
3	MAAHANMUUTTAJUUS KOUVOLAN KAUPUNGISSA	10
	3.1 Kouvolan maahanmuutto-ohjelma	10
	3.2 Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen koulu yhteisössä -hanke	11
4	AIEMMAT TUTKIMUKSET	12
5	MAAHANMUUTTAJAN KIELEN OPPIMINEN	13
	5.1 Kielen oppiminen ja toisen kielen oppiminen	14
	5.2 Kielitieto	15
	5.3 Kuullun ymmärtäminen	16
6	SUOMI TOISENA KIELENÄ	17
	6.1 Suomi toisena kielenä opetussuunnitelmassa	17
	6.2 Eurooppalainen viitekehys kielen oppimisessa	18
	6.3 Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä - opetukseen (KiKe)	19
	6.4 Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi	19
7	TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
8	TUTKIMUS	21
	8.1 Aiheen valinta	21
	8.2 Tutkimuskohteen esittely	22
9	TUTKIMUSMENETELMÄT	23

9.1	Kvalitatiivinen tutkimus	23
9.2	Kvantitatiivinen tutkimus	24
9.3	Tapaustutkimus	24
10	TUTKIMUKSEN ANALYYSI - SISÄLLÖNANALYYSI	25
11	AINEISTONKERUUMENETELMÄT	26
12	TUTKIMUKSEN KULKU	27
13	OPPILAILLE ASETETUT OPPIMISTAVOITTEET KIELITIEDOSSA JA KUULLUN YMMÄRTÄMISESSÄ	29
14	TUTKIMUSTULOKSET	30
14.1	Kielitiedon kehitys	31
14.1.1	Oppilaan 1 kielitiedon kehitys	31
14.1.2	Oppilaan 2 kielitiedon kehitys	32
14.2	Kuullunymmärtämisen kehitys	34
14.3	Tavoitteiden saavuttaminen suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeessa	35
14.4	Oppilaiden sopeutuminen suomalaiseen koulukulttuuriin opettajan näkökulmasta	36
15	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA YLEISTETTÄVYYS	37
16	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
17	POHDINTA	40
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	

Liite 1. Lupa-anomus tutkimuskohteiden huoltajille.

Liite 2. Lupa-anomus Kouvolan kaupungin perusopetuspäällikkö Maija Saksalle.

Liite 3. Taso A1: Kielitiedon tehtävät. Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen.

Liite 4. Taso A1: Kuullun ymmärtämisen tehtävät. Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen.

Liite 5. Suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkimusalue on maahanmuuttajien kielen oppiminen ja heidän henkilökohtainen oppimissuunnitelmansa, suomi toisena kielenä -suunnitelma, ja sen pohjalta täytettävä Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake. Kohteenani oli kaksi hyvin erilaisista lähtökohdista tulevaa maahanmuuttajaa. Sama suunnitelma tehdään Kouvolan kaupungissa jokaisen maahanmuuttajan kohdalla heidän siirtyessään perusopetukseen.

Tutkimusalueeni rajoittuu kahden oppilaan kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen tutkimiseen testaamalla heidän taitojaan ja kehitystään kielellisen kehityksen diagnosoi- van tehtäväsarjan avulla sekä testejä tulkitsemalla. Tutkimuksessani on myös suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeen tarkastelua määrättyjen osa-alueiden kohdalta. Suunnitelmassa tarkastelen asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Tutkimukseni on tapaustutkimus ja on pääosin laadullista tutkimusta. Tutkimus sisältää kuitenkin myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimuskysymykseni käsittelevät maahanmuuttajalasten kielen oppimista sekä heidän sopeutumistaan suomalaiseen koulukulttuuriin. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys sisältää teoriaa sekä maahanmuuttajuudesta yleisesti että Kouvolan kaupungin maahanmuuttajuudesta. Teoriaosuudessa käsittelem myös kielen oppimista ja toisen kielen oppimista.

Valitsin opinnäytetyöni siksi, että olen kiinnostunut maahanmuuttajien kotoutumisesta ja kielen merkityksestä siihen. Sosionomin ammatissa maahanmuuttajien kanssa tehtävä työ lisääntyy päivä päivältä ja onkin tärkeää, että tietomme karttuvat tältä saralta. Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmänä ovat haastattelut, kielellisen kehityksen diagnosoi- van tehtäväsarjan tehtävät sekä suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake. Aineiston analyysissä hyödynnän sisällönanalyysia, joka soveltuu sekä laadulliseen että määrälliseen tutkimukseen. Työni tavoitteena on tutkia kielellisen kehityksen diagnosoi- van tehtäväsarjan ja suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeen toimivuutta yhdessä ja edesauttaa näiden toimijoiden kehittämistä hyväksi työvälineeksi. Tutkin myös kahden oppilaan sopeutumista suomalaiseen koulukulttuuriin.

Opinnäytetyössäni lähdän liikkeelle maahanmuuttajia ja suomi toisena kielenä -oppiainetta käsittelevällä teoriolla sekä avaam aihetta paikkakunta-kohtaisesti Kouvolan

kaupungista. Esittelen aineistonkeruumenetelmäni sekä hyödyntämäni testiaineiston ja lomakkeen. Tämän jälkeen käsittelen tutkimusmenetelmäni, tapaustutkimuksen, sekä analyysimenetelmäni, sisällönanalyysin. Tutkimuskohteen esittelyn jälkeen kuvailen tutkimuksen kulkua, jonka jälkeen kerron tulokset. Päätän opinnäytetyöni johtopäätöksiin ja pohdintaan, jossa pohdin muun muassa lomakkeen täyttöä ja sen parantamista.

2 KUKA ON MAAHANMUUTTAJA?

2.1 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on henkilö, joka muuttaa vieraaseen maahan pysyvästi tai suhteellisen pitkäksi aikaa. Maahanmuuton syy voi olla joko töiden saanti, avioliitto tai epävaakaat olosuhteet kotimaassa. Maahanmuuttaja voi olla joko siirtolainen, pakolainen, turvapaikanhakija tai paluumuuttaja. Maahanmuuttajia yhdistää se, että mihin tahansa he muuttavat, he ovat osa etnistä vähemmistöä. (Talib, Löfström & Meri 2004: 20–21.)

Siirtolaisuus voi olla joko maasta pois muuttoa tai maahanmuuttoa ja voi tapahtua esimerkiksi maataloudessa vain tiettyyn aikaan vuodesta lisätyöllisyyden tarvetta täyttämään. (Talib et al. 2004: 20–21.)

Pakolaisen asemaa määritellään YK:n yleissopimuksessa näin: ”Pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen tarkoituksena on varmistaa, että kaikki ihmiset, jotka joutuvat pakenemaan kotimaansa kestäättömiä olosuhteita, saavat oleskeluluvan toisesta maasta, kunnes kotimaahan palaaminen on turvallista” (YK-liitto 2011). Sama sopimus määrittelee pakolaisen henkilöksi, joka on paennut kotimaastaan vainoamisen pelossa perustelluista syistä, kuten rodun vuoksi vainoamisen, etnisen taustan, uskonnon, kansalaisuuden tai poliittisen käsityksensä vuoksi. Suomen politiikka pakolaisia kohtaan perustuu tähän pakolaissopimukseen ja Suomen lainsäädäntöön. (Talib et al. 2004: 21.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pian maahanmuuton jälkeen tai jo maahan saapessaan pyytää oleskelulupaa. Turvapaikan hakijat todetaan pakolaisiksi vain hakeuksen perusteella. Maahanmuuttajat voivat hakeutua maahan joko vapaaehtoisesti tai pakon sanelemana. Usein maahanmuuttoon kannustavat paremman tulevaisuuden

etsiminen ja poliittinen riippumattomuus ja vapaus. Vapaaehtoiset maahanmuuttajat voidaan lajitella joko kulttuurisiin, poliittisiin ja taloudellisiin muuttajiin. Kulttuurisia muuttajia ovat muun muassa opiskelijat tai työn perässä muuttavat henkilöt, kun taas poliittisia muuttajia voivat olla esimerkiksi diplomaatit. (Talib et al. 2004: 21.)

Maahanmuuttajuus voi jatkua useissa sukupolvissa. Toisen polven maahanmuuttajuutta määritellään yleensä syntymämaan mukaan, eli jos lapsi syntyy uudessa kotimaassa, on hän toisen polven maahanmuuttaja. (Talib et al. 2004: 21–22.)

2.2 Maahanmuuttajien sopeutuminen ja kielen oppiminen

Maahanmuuttajien muuttaessa Suomeen kaksi kulttuuria törmää toisiinsa. On melko paljon maahanmuuttajista itsestään kiinni, sopeutuvatko he suomalaiseen valtakulttuuriin, pystyvätkö he integroimaan alkuperäiskulttuurinsa ja suomalaisen kulttuurin, vai vetäytyvätkö tai syrjäytyvätkö he tässä uudessa kulttuurissa. Maahanmuuttajien omaa kulttuuriperinnettä ja -taustaa tulisi tukea, vaikka uutta kulttuuria opittaisiinkin sitten hitaammin. Suomi ottaa vastaan maahanmuuttajia tällä periaatteella, vaikka osa suomalaisista ei tämän kannalla olisikaan. (Talib et al. 2004: 22–23.)

Lapsien on helpompi sopeutua uuteen kulttuuriin, sillä he oppivat kieltä usein vanhempien nopeammin. Kielen oppiminen nähdäänkin erittäin tärkeänä osana lapsen kotoutumista suomalaiseen kulttuuriin. Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren joutuvat kuitenkin usein kohtaamaan uusia haasteita ja ristiriitoja maahanmuuttonsa jälkeen. He voivat muuttaa maahan joko ennen tai jälkeen vanhempiensa, jolloin he joutuvat olemaan erossa vanhemmistaan. Toinen suurista ongelmista aiheuttava asia maahanmuuttajien tai -lasten kohdalla on sodan kokeminen, josta voi seurata koetun trauman jälkeinen oireyhtymä, jolloin nuori tai lapsi kokee voimakkaana muistot tai torjua menneisyytensä. (Talib 2004: 50–51.)

Koulu on erittäin tärkeässä roolissa maahanmuuttajalasten kotoutumisessa. Koulu on maahanmuuttajalapsille paikka, jossa kulttuuria ja kieltä opitaan opettajan ja luokkatovereiden välityksellä. Maahanmuuttajan sopeutuminen suomalaiseen koulukulttuuriin vaatii kuitenkin monia prosesseja, jotka oppilaiden on koulumenestystä ja täydellistä sopeutumista varten käytävä läpi. Vaikka perheen merkitystä korostetaan usein tutkimuksissa, on otettava huomioon myös oppilaan yksilöllisyys ja kasvuympäristö. Suomalainen koulukulttuuri on maahanmuuttajaoppilaalle uusi ja ihmeellinen ympä-

ristö. Monikulttuurinen toiminta ja oman kielen opetus tai hyödyntäminen koulussa edistävät maahanmuuttajalapsen sopeutumista tähän uuteen tilanteeseen. Ei siis riitä, että lapsille opetetaan suomea äidinkieliensä lisäksi, vaan oman kielen tukeminen tulisi ottaa myös huomioon. (Talib et al. 2004: 55, 107–108.)

Kielen oppimisella on suuri merkitys kotoutumiselle. Jotta lapsi tai nuori (tai aikuinenkin) voi kouluttautua, on hänen osattava puhua suomea. Hyvä kielitaito mahdollistaa opinnoissa etenemisen ja korkeamman tutkinnon suorittamisen. Riittämätön kielitaito voi myös johtaa syrjäytymiseen, kun mahdollisuudet kommunikointimahdollisuudet jäävät vähäisiksi yhteisen kielen puuttuessa. On kuitenkin tärkeää, että oman kielen oppimista tuetaan ja maahanmuuttajia kannustetaan toiminnalliseen kaksikielisyteen. Huono tai puutteellinen kielitaito myös vähentää mahdollisuuksia tulla valituksi jatkokoulutukseen. (Korkalainen 2010.)

Vaikka maahanmuuttajalapsi saattaa tulla hyvinkin vaikeista oloista Suomeen, tulee liikaa erilaisuuden korostamista välttää. Kun alusta alkaen oppilas otetaan mukaan koulurytmiin ja ryhmäläisiä kohdellaan samanarvoisesti, on maahanmuuttajalapsen helpompi ajatella myös itseään ryhmän jäsenenä. (Kuukka & Rapatti 2009: 12–14.)

2.3 Mitä on kotoutuminen?

Kotoutuminen on maahanmuuttajan sopeutumista vieraaseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kun maahanmuuttaja on kotoutunut, edellytetään häneltä usein kielitaitoa, opiskelua tai työssäkäyntiä ja sosiaalisia suhteita. Kotoutumisessa on tärkeää uuden kotimaan toimintatapojen ja ajattelun ymmärtäminen, vaikka kaikkea ei pystyisikään omaksumaan. Eri taustoista ja lähtökodista saapuvilla maahanmuuttajilla on erilaisia valmiuksia kotoutumiseen, joihin vaikuttavat esimerkiksi ikä, koulutus, maahanmuuton syy, aikaisemmat kokemukset ja sosiaalinen verkosto. Suuressa roolissa kotoutumisessa on myös maahanmuuttajan kiinnostus uutta kulttuuria ja kieltä kohtaan. Vaikka erilaisia kotouttamistoimenpiteitä suoritettaisiin, vie kotoutuminen usein oman aikansa ja se edellyttää monien eri tahojen, kuten viranomaisten, naapureiden ja koulutusyhteyksien tukea. (Lepola 2002.)

Kotoutuminen on suomenkielinen vastine englannin kielen sanalle ”integration”, integraatio. Integraatio eroaa assimilaatiosta eli sulautumisesta siten, että integraatiossa

vähemmistökulttuurin edustaja on kiinteässä vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa, mutta säilyttää silti edelleen oman kulttuuri-identiteettinsä. (Lepola 2002.)

3 MAAHANMUUTTAJUUS KOUVOLAN KAUPUNGISSA

Kouvolan kaupungin asukasluku 31.12.2010 oli 88 072 asukasta. Asukasmäärästä vain 2,1 prosenttia on ulkomaan kansalaisia, eli maahan muuttaneita henkilöitä. Koko Suomessa maahanmuuttajien määrä on 3,1 prosenttia väkiluvusta. (Tilastokeskus 2010.) Peruskouluikäisiä maahanmuuttajia (tarkemmin ottaen S2-oppilaita) on Kouvolan alueella yhteensä 148, joista valmistavassa opetuksessa on 26.

Suomen kieltä taitamattomat maahanmuuttajaoppilaat ohjataan Kouvolassa opiskelemaan valmistavan opetuksen ryhmään joko Eskolanmäen kouluun tai Kankaan kouluun. Oppilas opiskelee valmistavan opetuksen ryhmässä noin vuoden ajan (Opetushallitus 2009), jonka jälkeen oppilas sijoitetaan lähikouluunsa jatkamaan koulunkäyntiä joko ikätasoaan vastaavalle luokalle (pääsääntöisesti) tai vuotta alemmalle luokalle. Suomen yleinen oppivelvollisuus koskee myös maahanmuuttajalapsia, joten oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana ja päättyy perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen (tai jos koulun aloituksesta on kulunut 10 vuotta). (Kouvolan kaupunki 2010.)

Tutkimuskohteeni ovat molemmat opiskelleet vuoden valmistavassa ryhmässä, mutta olivat jo tutkimushetkellä täysin integroituja peruskoulun kolmannelle luokalle ja seurasivat yleistä opintosuunnitelmaa.

3.1 Kouvolan maahanmuutto-ohjelma

Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010–2016 on päivitetty versio aiemmasta maahanmuutto-ohjelmasta. Kouvolan seudun maahanmuutto-ohjelman päivitys aloitettiin, kun Kouvolan kaupungiksi yhdistyivät vuonna 2009 Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala, jolloin Iitti jäi aiemmista vuosista poiketen ulos kuntien yhdistymisestä sekä maahanmuutto-ohjelmasta. Kouvolan kaupungin maahanmuutto-ohjelma määrittelee Kouvolan maahanmuuttotyön vision, strategian sekä keskeiset tavoitteet. Maahanmuutto-ohjelmalla on tavoitteena vakiinnuttaa maahanmuuttopalveluiden muoto ja henkilökunta. Tarkoituksena on myös laajentaa maahanmuuttotyö ja monikulttuurisuustyö eri toimialat kattavaksi toiminnaksi. Maahanmuutto-ohjelman arvoja ovat inhimillisyys, monikulttuurisuus, avoimuus, kohtuullisuus ja

turvallisuus. Kouvolan maahanmuutto-ohjelman tavoitteena on tarjota maahanmuuttajien kotoutumisvaiheessa täsmälliset ja oikeat palvelut sekä tukea maahanmuuttajien työllistymistä kolmen vuoden sisällä. Tärkeänä tavoitteena on myös maahanmuuttajien yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010.)

Suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin oppiminen on tärkeää Suomeen kotoutumisessa. Myös Kouvolan maahanmuutto-ohjelmassa käsitellään suomen kielen merkitystä kotoutumisessa. Kouvolan kaupunki haluaa tarjota maahanmuuttajille mahdollisuuden oppia suomen kieltä ja suomalaista kulttuuria maahanmuuttajien omaa kulttuuriaan unohtamatta. Oman kielen oppimisen lisäksi järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta perusopetuksessa ja näin vahvistetaan maahanmuuttajalapsen tai -nuoren monikulttuurista identiteettiä. Jos maahanmuuttaja on ohittanut oppivelvollisuusiän, on hänellä mahdollista suorittaa peruskoulun päättötodistukseen vaadittavat opinnot Kouvolan iltalukiossa.

Kouvolan kaupungin strategisena päämääränä on työllisyystason nostaminen ja monipuolisen elinkeinorakenteen luominen. Maahanmuuttajien kohdalla tärkeänä tavoitteena on kielen oppimisen lisäksi työllistää maahanmuuttajat mahdollisimman nopeasti. Sekä kaupunkiin muuttavat työikäiset maahanmuuttajat että jo kaupungissa asuvat maahanmuuttajat ovat tärkeässä asemassa monipuolisia työntekijöitä ja potentiaalisia yrittäjiä etsittäessä. Tavoitteena maahanmuutto-ohjelmassa on työllistää maahanmuuttajat osaavina työntekijöinä eikä vain matalapalkkaisiin tai vähäistä koulutusta vaativiin työtehtäviin vuoteen 2016 mennessä. (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010.)

Kouvolan kaupungin maahanmuuttopalvelut ottavat huomioon monikulttuurisuuden ja perhekeskeisyyden kotoutumispalveluita suunniteltaessa. Alusta alkaen maahanmuuttajaperheitä osallistetaan kokonaisena perheenä yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin verkostoihin, jolloin perheenjäsenten eriaikaista kotoutumista pyritään ehkäisemään. (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma.)

3.2 Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hanke (MOKU-hanke)

Opinnäytetyöni tilaajana toimivat Eskolanmäen koulu ja Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hanke, eli MOKU-hanke. Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hankkeeseen on vuodesta 2007 osallistunut 52 kuntaa.

Kouvolan kaupunki kuuluu hankkeessa Etelä-Suomen alueen verkostoon. Erityisesti Kouvolan kaupungin ja Eskolanmäen koulun tavoitteena MOKU-hankkeessa on maahanmuuttajaopetuksen järjestäminen (koulussa toimii yksi maahanmuuttajien valmistava luokka), suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä monikulttuurisen kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. (Opetushallitus 2010.) Maahanmuuttajien kotoutumista tukee se, että vanhemmat osallistetaan lasten koulunkäyntiin ja tätä kautta heille tulee tutuksi myös suomalainen koulukulttuuri.

Maahanmuuttajien opetuksen arvopohjana ovat kaikille muun muassa ihmisoikeudet, tasa-arvo ja monikulttuurisuuden hyväksyminen. Maahanmuuttajien opetuksessa yritetään tukea monikulttuurisen identiteetin rakentumista sekä osallisuutta suomalaiseen kulttuuriin. Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hanke pyrkii tukemaan kansallisen opetussuunnitelman perusteissa kuvattua arvopohjaa ja sen toteutumista sekä lisätä koulujen monikulttuurisuustaitoja. Tarkoituksena on myös tuoda kouluihin pysyvä monikulttuurisuustaitojen kehittämissuunnitelma, joka toimii käytännössä. (Opetushallitus 2010.)

MOKU-hanke näkyy Eskolanmäen koulussa hyvinkin toiminnallisena. Esimerkiksi YK:n rasminvastaisen päivän ympärille rakennetulla rasismivastaisella viikolla Eskolanmäen koulu järjestää vuosittain konsertin ja muita aktiviteetteja koululla, joihin liittyvät monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus. Kouvolan kaupungissa Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hankkeen kohderyhmiä ovat esiopetus, perusopetus sekä lukiokoulutus. Hankkeessa huomioidaan erityisesti nivelvaiheet eri opetusasteiden välillä, kuten esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisessä. Kouvolassa toimii myös hankkeen puitteissa S2 palveleva puhelin. (MOKU-hanke).

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Käytän opinnäytetyössäni Kielellisen kehityksen diagnosoivaa tehtäväsarjaa suomi toisena kielenä -opetukseen. Käyttämälläni testiaineistolla ei ole tehty aiemmin tutkimusta opinnäytteenä tai muuna julkaisuna, vaikka tehtäväsarja on suunniteltu maahanmuuttajien opetukseen ja suomi toisena kielenä -oppilaiden testaamiseen. Tehtäväsarja on kuitenkin tuore (julkaistu 2005), joten laajempia tuloksia ja pitkäaikaista tutkimusta ei ole välttämättä vielä voitu suorittaa. Suomi toisena kielenä -opetus lisääntyy kuitenkin koko ajan, joten tutkittavaa riittää. Toisen kielen oppimiseen on tehty paljon oppaita sekä oppilaille että opettajille, mutta esimerkiksi suomi toisena kielenä

-lomakkeen toimivuutta tai KiKe-testistön hyödyntämisestä oppimisen mittarina ei ole tehty tutkimusta.

Maahanmuuttajien kotoutuminen, koulumaailmaan sopeutuminen ja maahanmuuttajien eri oppimisalueet ovat kuitenkin jo melko suosittuja tutkimusaiheita. Ainoastaan Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa on vuosina 2010–2011 suoritettu useita tutkimuksia maahanmuuttajista, kuten tekijöiden Järvinen, Asplund ja Krasnova opinnäytetyö Maahanmuuttajalapsen sopeutumisesta suomalaiseen yleisluokkaan. Opinnäytetyössä on sekä yhteneviä menetelmällisiä että aiheellisia piirteitä omaan opinnäytetyöhöni. Tuloksemme ovat kuitenkin hyvin erilaisia, sillä kielen oppiminen ja kielen oppimisen merkitys ovat oman opinnäytetyöni punaista lankaa.

Jaana Tolonen-Lindberg on puolestaan tehnyt käsikirjan koulun työntekijöille siitä, kuinka maahanmuuttajataustaista lasta tulisi lähestyä. Turun ammattikorkeakoulussa, Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opinnäytetöissä, jotka koskevat maahanmuuttajia ja maahanmuuttajien kielen kehitystä on keskitytty alle kouluikäisten kehitykseen tai vaihtoehtoisesti yläasteikäisiin sekä aikuis- koulutukseen.

Kielen kehitystä ja omaa aihettani, toisen kielen oppimista, käsittelee myös kaksikielisyydestä kertova opinnäytetyö Lapsen kielen kehitys kaksikielisessä perheessä kirjoittajalta Eeva-Leena Partio (2011). Kielen opetukseen keskittyviä opinnäytetöitä on myös runsaasti - kielen merkitystä maahanmuuttajien sopeutumiseen tai kotoutumiseen on tutkittu vähän siihen nähden, että kielen merkitys etenkin lasten sopeutumisessa on suuri. Lasten varhaisesta kielen kehittymisestä löytyy myös runsaasti tutkimustietoa.

5 MAAHANMUUTTAJAN KIELEN OPPIMINEN

Kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen, on uuden kielen oppiminen avain koulu- ja työelämään sopeutumisessa, virallisessa asioinnissa ja uusien verkostojen luomisessa. Vaikka on mahdollista toimia myös ilman yhteistä kieltä, yhteinen kieli mahdollistaa syvällisemmän suhteen ja auttaa ymmärrettäväksi tuloa.

Kielen oppiminen on myös kulttuurin opiskelua. On tärkeää ottaa huomioon oppilaan näkemys kulttuurista yksilönä ja tukea yksilön prosesseja hänen muodostaessaan käsi-

tystä kulttuurista. Uuden kielen oppiminen vaatii sekä oppijalta että opettajalta paljon, sillä jää pitkälti opettajan harteille, minkälaisena uusi kieli omaksutaan ja kuinka paljon oppilas saa tarvitsemaansa apua oppimisvaiheessa. Maahanmuuttajien ja suomi toisena kielenä -oppilaiden kohdalla on tärkeää myös huomioida oman kielen ja kulttuurin vaikutus uuden kielen ja kulttuurin oppimiseen. Tarkoituksena ei ole kahden kielen ja kulttuurin assimilaatio, vaan molempien kielten ja kulttuurien arvostaminen ja kohtaaminen. Kun uutta kieltä ja kielen kautta kulttuuria opitaan, on erilaisuuden korostamisen sijaan tärkeää osoittaa se, että jokainen kulttuuri on samanarvoinen, ei parempi tai huonompi eri arvomaailman tai erilaisen kielen takia.

5.1 Kielen oppiminen ja toisen kielen oppiminen

Kielen kehitys alkaa jo varhaislapsuudessa, jolloin opitaan ensimmäinen kieli, äidinkieli. Äidinkielen osaaminen on tärkeää lapselle eri syistä; kielen avulla lapsi voi jäsentää havaintomaailmaansa, tutkia ympäristöään ja tutustua siihen. Äidinkielen oppimessaan lapsi voi myös hankkia itsenäisesti tietoja ja säädellä omaa käyttäytymistään. (Lyytinen, Korhonen & Lyytinen 2006:105.) Tärkeimpänä kuitenkin henkilökohtaisesti pidän kielen merkitystä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja tunteiden ilmaisussa. Kielen oppimisella on merkitys sekä lapsen myöhemmälle kehitykselle ja kouluiässä tapahtuvalle oppimiselle. Jo noin viisivuotiaana lapsi hallitsee vasta oman äidinkieltensä perusrakenteet ja niitä koskevat säännöt. Kouluiässä lapsi oppii vielä uusia sanoja, käsitteitä ja alkaa hahmottaa abstrakteja käsityksiä ja sanojen keskinäistä merkitysyhteyttä. (Lyytinen et al. 2006: 105.)

Kielen oppiminen ei ole ainoastaan sanojen oppimista mallin avulla, vaan kielen oppimiseen ja omaksumiseen tarvitaan normaalisti kehittyntä keskushermostoa sekä äidinkieltä puhuvaa ympäristöä. Jos lapsi on kiinnostunut ympäristöstään ja hakee yhteyttä toisiin ihmisiin, havainnoi hän aktiivisesti oman ympäristönsä kieltä ja tuottaa puhetta. Varhaislapsuudessa syntyvät pysyvät mielikuvat lähiympäristöstä ovat tärkeitä kielen oppimisen edellytyksiä. (Lyytinen et al. 2006: 105–107.) Kouluiässä vielä opitaan, korjataan ja kieliopillisia poikkeuksia harjoitellaan. Sekä äidinkielen että toisen kielen oppiminen tapahtuvat samojen omaksumismekanismien kautta. Uusi, vieras kieli kuitenkin opitaan eri tavalla ja eri ympäristössä kuin äidinkieli. Toista kieltä opittaessa on oltava jo kyky hyödyntää omaa äidinkieltään uuden kielen oppi-

misessa ja toisen kielen oppimisen tukena käytetään usein kirjallisuutta. (Lyytinen et al. 2006: 202–203.)

Kouluikäisen lapsen kielen kehityksessä tapahtuu suuri muutos jo ensimmäisellä luokalla; puhuttu kieli muutetaan myös kirjoitettuun muotoon, kun ekaluokkalaiset opettelevat kirjoittamaan ja lukemaan. Kouluikäisten kielenkehitykseen vaikuttavat myös samanikäisten tarjoama vitsailu ja oma ”slangi”, kun toverisuhteiden merkitys kasvaa ja yhteistä muotoa kielelle etsitään uusista ihmissuhteista. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009: 40–41.) Kun kirjoitettua kieltä ryhdytään opettelemaan, on siinä pohjana kokemukset kirjoitetuista teksteistä ja keinona opetus. Kirjoitettu ja puhuttu kieli poikkeavat toisistaan siinä, että kirjoitus ei ole pelkästään kirjoitettua puhetta, sillä siitä puuttuvat muun muassa eleet ja ilmeet. Kirjoitettu kieli on myös huomattavasti normitetumpaa; sanamuodot ja esimerkiksi henkilöä kuvaava sana on merkityksellisempi kuin puhekielessä. (Lyytinen et al. 2006: 203–204.)

Kirjoittamista ja lukemista opeteltaessa kielen oppiminen siirtyy kuuloaistin piiristä näköaistin piiriin. Sekä lukeminen että kirjoittaminen vaativat muutakin kuin kielen suullista hallintaa. Kirjoittamisessa tarvitaan myös suunnitteluprosessia, jonka avulla kirjoitettua kieltä rakennetaan ja tekstin sisältöä käsitellään. Lukemiseen liittyy aina myös päättelyä, luetun ymmärtämistä ja hyödyntämistä. Lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen kautta lapsi oppii monipuolisempaa lauseiden käyttöä ja myös lauseiden liittäminen monipuolistuu. Kirjoittaminen ja lukeminen ovat itsenäisempää kuin puhuminen ja kehittävät myös ajatustoimintoja. Kuitenkaan ilman puhekielen oppimista on harvinaista oppia kirjoittamaan tai lukemaan (poikkeuksena puhevammaiset). (Lyytinen et al. 2006: 204–205.)

Kielen oppiminen ja toisen kielen oppiminen ovat yleisesti molemmat uuden kielen oppimista, mutta äidinkieltä oppiessa lapsi oppii vanhemmiltaan mallin kautta, kun taas toista kieltä opitaan usein joko koulussa tehtävien kielivalintojen tai maahanmuuton kautta. Kielen oppiminen on tärkeää paitsi sosiaaliselta kannalta, myös sopeutumisessa vieraaseen kulttuuriin.

5.2 Kielitieto

Kehittyvään kielitaitoon kuuluu yleiseurooppalaisen viitekehyksen mukaan arjessa käytettävä perussanasto ja -rakenne. Tätä perussanastoa ja rakennetta kehitetään jo

tiedostamattomasti kuullun ymmärtämisessä, mutta kielitieto itsessään sisältää kaiken kieliopin - niin puhutun kuin kirjoitetun. Kielioppi on osa kieltä, jonka avulla kieli jäsentyy selkeäksi jatkumoksi. Kun kielioppi on hallinnassa, voi puhekielessä hyödyntää paremmin oikeita sanamuotoja ja kielen oppimisessa voi keskittyä opettelemaan laajaa, lähes loputonta sanakirjoa. (Opetushallitus 2010.)

Kieliopin ja kielen rakenteiden hallinta ovat olennaisia kielen oppimisessa. Rakenteiden hallinta on erityisesti suomen kielessä keskeisempää ja vuorovaikutukselle välttämättömämpää kuin esimerkiksi kielissä, joissa sanat ovat ymmärrettäviä myös perusmuodoissa. Toisten kanssa kommunikoinnin kannalta tärkeintä on oppia verbejä. Suomen kielen oppiminen äidinkielenä tai toisena kielenä vaikuttaa rakenteiden oppimiseen. Suomea toisena kielenä opetteleville sijamuodot tulevat eri järjestyksessä kuin äidinkielenä opettelevalle, kun taas suomea äidinkielenään puhuva pieni lapsi puhuu tavaroista ensin yksikköinä ja taas toisena kielenä opiskeleva omaksuu samanaikaisesti yksikön ja monikon. (Nissilä 2006:11.)

5.3 Kuullun ymmärtäminen

Kuullun ymmärtäminen on monimutkainen kielitaidon osa-alue, jossa kuuntelijalta edellytetään useiden samanaikaisten prosessien hallintaa. Uuden kielen puheen ymmärtäminen on taito, joka vaatii kehittämistä jokaisessa kielenopiskelun vaiheessa. Vaikka kuullun ymmärtäminen nähtiin ennen jopa kielitaidon helpoimpana alueena, nähdään se nykyisin pohjana muiden taitojen kehityksessä ja niitä tukevana. (Opetushallitus 2010.) Erityisesti maahanmuuttajan kuullun ymmärtäminen on tärkeää siksi, että he kohtaavat uuden kielen päivittäin koulussa. Kun maahanmuuttaja ottaa ensiaskeliaan uuden kielen omaksumisessa, on kuunteleminen tärkeä lähde kielen oppimisessa.

Kuullun ymmärtämisen merkitys näkyy selvästi myös äänteiden tuottamisessa. Jotta voi oppia ääntämään oikein, on ensin kuultava äänteet oikein. Kuullun ymmärtäminen ja ääntäminen ovat pohjana kielellisen itseluottamuksen muotoutumisessa; jos uutta kieltä opetteleva ei ymmärrä hänelle puhuttua kieltä, tuntee kuuntelija helposti itsensä epävarmaksi sekä päivittäisessä sosiaalisessa viestinnässä että oppimistilanteissa. (Opetushallitus 2010.) Kansainvälistyvä maailma lisää paineita oppia ymmärtämään uusia kieliä: jo pelkästään kotitietokoneella törmää useaan tuttuun ja vieraaseen kieleen, jotka luovat paineita monipuoliseen kielenosaamiseen. Omassa tutkimuksessani

halusin keskittyä kuullun ymmärtämiseen ja kielitietoon siksi, että ne molemmat tukevat myös sekä koulussa menestymistä että ymmärretyksi tulemistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kuunteleminen ei ole vain passiivista vastaanottamista ja kuulemistä, vaan kuuntelemalla rakennetaan myös aktiivisesti merkitystä puheelle. Kieltä opeteltaessa kuuntelemiseen tulisi panostaa siksi, että sen kautta oppijan on helpompi oppia yhdistämään sanoja ja käsittelemään uutta ja vierasta kieltä, jota joutuu mahdollisesti koko loppuelämänsä ajan käyttämään.

6 SUOMI TOISENA KIELENÄ

6.1 Suomi toisena kielenä opetussuunnitelmassa

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on oma osuutensa maahanmuuttajia ja muita suomi toisena kielenä -opiskelijoita varten. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) otetaan huomioon myös maahanmuuttajien valmistava opetus. Maahanmuuttajien perusopetuksessa otetaan huomioon oppilaiden tausta ja lähtökohdat, vaikka pyritäänkin seuraamaan normaalia opetussuunnitelmaa. Maahanmuuttajien opetus ei ole vain oppiaineiden oppimista, vaan tavoitteena on saada oppilas osaksi suomalaista kieli- ja kulttuuriyhteisöä sekä tukea myös oman kielen kehitystä ja alkuperäiseen kulttuuriyhteisöön kuuluvuutta. (Opetushallitus 2004.)

Valmistavan opetuksen tavoitteena on tukea maahanmuuttajaoppilaiden tasapainoista kehittymistä ja sopeutumista suomalaiseen koulukulttuuriin. Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan valtakunnallista opetussuunnitelmaa oppilaiden tausta huomioiden. (Opetushallitus 2009.)

Suomi toisena kielenä -opetusta järjestetään oppilaille (erityisesti maahanmuuttajille), joiden suomen kielen ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Suomi toisena kielenä -opetuksen lähtökohtana on toisen kielen oppiminen. Tavoitteena on oppia suomea suomenkielisessä ympäristössä ja oppia monipuolinen suomen kielen taito jatkokoulutusta, sosiaalisten suhteiden luomista ja työelämää varten; oppilaan tulisi saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvä suomen kielen taito kaikilla kielen oppimisen osa-alueilla. Tavoitteena suomi toisena kielenä -opetuksessa on myös mahdollistaa yhteiskunnan täysiarvoisena ihmisenä

toimiminen ja mahdollistaa jatko-opiskelu suomen kielellä. Jos oman äidinkielen opetusta pystytään järjestämään suomen kielen opetuksen rinnalla, saa oppilas mahdollisuuden toimivaan monikulttuuriseen identiteettiin. Suomen kielen opiskelu ei maa-hanmuuttajalle tai muulle suomi toisena kielenä -oppijalle ole vastaavaa, kuin esimerkiksi kielivalintojaan tekeväälle koululaiselle, vaan suomen kieltä opitaan jokaisessa oppiaineessa. (Opetushallitus 2004.)

Lähtökohtana suomi toisena kielenä -opiskelulle ja -opetukselle on oppilaan suomen kielen taito ja aiempi koulutustausta. Perusopetuksen aikana oppilaalle asetetut tavoitteet ovat hyvin yksilöllisiä, mutta peruspiirteittäin oppilaan tavoitteena perusopetuksen opetussuunnitelmassa on perusopetuksen aina oppia ymmärtämään ja tuottamaan normaalitempoista puhetta, ymmärtämään eri aihepiirien tekstiä sekä lukemaan itsenäisesti, kirjoittamaan sujuvaa tekstiä ja ilmaisemaan itseään yhtenäisinä kokonaisuuksina kirjallisesti sekä kehittämään omaa kielitaitoaan ja arvioimaan omaa kehitystään. Tärkeää kielen oppimisessa on myös kulttuurin oppiminen; on tärkeää, että suomi toisena kielenä -oppija oppii vertailemaan omaa kulttuuriaan ja suomalaista kulttuuria sekä toimimaan itsenäisesti molempia kulttuureja arvostavasti.

Suomi toisena kielenä -opetuksessa keskeinen sisältö on jaettu eri kielen oppimisen osa-alueiden mukaan. Näitä aihepiirejä ovat: tilanteet ja aihepiirit, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoimaan, rakenteet ja kielitieto, lukeminen ja kirjoittaminen, kertomusperinne ja kirjallisuus, viestintäkasvatus, puheviestintä ja vuorovaikutustaidot sekä kielenopiskelutaidot. (Opetushallitus 2004.)

6.2 Eurooppalainen viitekehys kielen oppimisessa

Eurooppalainen viitekehys (Common European Framework of Reference for Languages, 2001) on laaja kuvaus siitä, miten kieltä tulisi olla mahdollista käyttää. Viitekehys kielen oppimisessa pitää sisällään eri taitotasot, joita hyödynnetään Suomessa lähinnä suomi toisena kielenä -opetuksessa ja vieraan kielen opetuksessa. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen kuuluvat taitotasot A1, A2, B1, B2, C1 ja C2. Taitotasolla huomioidaan erillisinä kuullun ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen ja luetun ymmärtäminen. Oppilas voi olla eri osa-alueilla eri kielen kehityksen tasolla. Taitotasolla A1 viestintä on vielä hyvin suppeaa kaikissa tilanteissa ja osa-alueissa. Taitotasoon A2 kuuluu jo välittömän sosiaalisen kanssakäymisen peruskielen osaaminen ja lyhytmuotoinen kerronta. Taitota-

solla B1 kieli on jo kehittyneempää, ja kielen avulla selviää arkielämässä. Taitotasolle B2 siirryttäessä selviytyy henkilö jo säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten, kieltä äidinkielenään puhuvien kanssa. Taitotasoilla C1 ja C2 kieli on jo erittäin kehittyntä ja mahdollistaa vaativammatkin kielenkäyttötilanteet. Kieli alkaa myös parhaimmillaan vastata kieltä äidinkielenään puhuvan tasoa. (Opetushallitus 2004.)

Opinnäytetyössäni tutkimuskohteena olevat kohteet ovat molemmat taitotasolla A1 kuullun ymmärtämisessä ja kielitiedossa.

6.3 Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen (KiKe)

Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen on testisarja, jolla voidaan arvioida suomi toisena kielenä -oppilaan kielen eri osa-alueita (Nissilä 2006:5). Olen valinnut tutkittaviksi osioiksi kielitiedon sekä kuullun ymmärtämisen, sillä nämä osa-alueet ovat merkittävässä roolissa uutta kieltä opittaessa. Osa-alueet ovat myös yhteydessä suomi toisena kielenä -lomakkeeseen, joten testien suoritus ja vertaus suunnitelmaan onnistuu. Tutkimukseni kannalta oli tärkeää, että osa-alueet joita tutkin, löytyivät sekä tehtäväsarjasta että lomakkeesta.

Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen tehtäväsarja on syntynyt vuonna 2001 aloitetun kehitystyön tuloksena. KiKeä ovat kehittäneet suomi toisena kielenä -opettajat, koulupsykologit sekä maahanmuuttajaopetusta koordinoivat konsultit. Tehtäväsarja on kehitetty opettajille työvälineeksi, mutta ei tasoa mittaamaan vaan suuntaa antamaan. Toisen kielen oppiminen on hyvin yksilöllistä, joten oppilailla voivat tulokset vaihdella paljonkin eri tehtäväsarjojen kohdalla. Tarkoituksena tehtäväsarjalla ei ole vain määrittellä kielitaidon tasoa, vaan myös kuvailla oppilaan taitoja kielitaidon eri osa-alueilla. (Nissilä 2006:5.)

6.4 Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi

Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka on osa maahanmuuttajalle järjestettävää opetusta ja osa kotoutumissuunnitelmaa. Maahanmuuttajan opetuksessa tulisi ottaa huomioon aiempi oppimishistoria sekä lähtökohdat. (Opetushallitus 2004.) Kouvolan kaupungin ja Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen koulu-yhteisössä -hankkeen suunnittelema lomake, suunnitelma S2-oppilaan opetuksen jär-

jestämiseksi pyrkii auttamaan henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimisessa ja keräämään taustatietoja maahanmuuttajaoppilailta.

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi on lomake, johon jokaiselle suomi toisena kielenä -oppilaalle tehdään suomi toisena kielenä -suunnitelma, eli S2-suunnitelma heidän siirtyessään perusopetukseen. S2-suunnitelma sisältää oppilaan perustiedot, aiemman koulutuksen ja varhaiskasvatuksen, valmistavan opetuksen sekä suoritettut tutkimukset ja teorit. Suunnitelmassa ovat myös esillä kielitaito, oppilaan vahvuudet ja tuettavat alueet sekä suomi toisena kielenä oppimisen eri osa-alueet, joihin tutkimani kielitieto ja kuullun ymmärtäminen sisältyvät. (Liite 3.)

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake otettiin Kouvolan kaupungissa käyttöön syksyllä 2010. Lukuvuonna 2010 - 2011 lomake täytettiin jokaisen suomi toisena kielenä -oppilaan kohdalla, ei ainoastaan valmistavan opetuksen ryhmille. Lomaketta kehitetään jatkuvasti ja tarkoituksena olisi syksyllä 2011 ottaa käyttöön yhden sijasta kaksi lomaketta, toinen suomen kielessä edistyneimmille (B-taso) ja toinen kielessä enemmän tukea tarvitseville (A-taso). (Toppila 2011.)

7 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Suoritin tutkimukseni tapaustutkimuksena ja tarkastelen kahden eri taustasta tulevan oppilaan kielen kehitystä kielellisen kehityksen diagnosoivan tehtäväsarjan avulla. Alueenani on kielitieto ja kuullunymmärtäminen, joiden kehitystä tarkastelen suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeeseen asetettujen tavoitteiden kautta. Oppilaiden arkipäivää kuvaamaan halusin opettajan näkemystä haastattelun avulla. Kysymykset 1 ja 2 pyrkivät avaamaan oppilaiden kielen kehitystä ja lomakkeen toimivuutta, joka oli tilaajani ensisijainen toive. Syvempää kuvausta tutkimuskohteisiini pyrin saamaan kysymyksellä 3.

1. Kuinka paljon oppilaiden kielitieto ja suomen kielen kuuntelu ovat kehittyneet Kike-testillä mitattuna?
2. Toteutuvatko Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeessa asetetut tavoitteet tutkimuskohteiden kohdalla kielitiedon ja kuullunymmärtämisen osalta?

3. Kuinka hyvin tutkimuskohteet ovat opettajan näkökulmasta katsottuna sopeutuneet suomalaiseen koulukulttuuriin ja miten se näkyy heidän koulutyöskentelyssään?

8 TUTKIMUS

8.1 Aiheen valinta

Valitsin aiheekseni maahanmuuttajat ja heidän kielen kehityksensä, sillä maahanmuuttajien kanssa tehtävä työ lisääntyy jatkuvasti sosiaalialalla ja olen kiinnostunut maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisesta. Uuden kielen oppiminen on suuri osa maahanmuuttajien kotoutumista suomalaisiin tapoihin ja kulttuuriin ja on koulussa oppimisessa keskeisessä roolissa, joten aihealue oli helposti päätettävissä. Kävin varsinaisesta aiheestani keskustelua tilaavan tahoni, Eskolanmäen koulun erityisopettajan ja joustavan perusopetuksen opettajan kanssa. Heidän toiveenaan oli kielen kehityksen eri osa-alueiden tutkiminen tapaustutkimuksena pienestä otoksesta ja vertailu suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeeseen. Päädyin tarkastelemaan kielitietoa ja kuullun ymmärtämistä siksi, että nämä osa-alueet on selkeästi eroteltu myös lomakkeessa ja ovat tärkeitä osa-alueita uuden kielen oppimisessa.

Opinnäytetyöni tarkoitus on tuottaa palautetta S2-lomakkeen toimivuudesta ja antaa osviittaa siihen, miten lomaketta voitaisiin jatkossa kehittää. Tutkimukseni tulisi myös antaa tietoa suomi toisena kielenä -oppilaan kielen kehityksestä ja mahdollistaa lomakkeen ja KiKe-tehtäväsarjan kehittämistä toimivaksi työvälineeksi.

Tutkimuskohteenani ovat kaksi kolmasluokkalaista oppilasta Eskolanmäen koulusta. Molemmat ovat maahanmuuttajia ja perusopetuksen oppilaita. Tarkoitukseni on myös antaa tuloksia S2-lomakkeen toimivuudesta sekä tutkia kielen kehityksen kautta oppilaiden sopeutumista suomalaiseen koulukulttuuriin. Tutkimuskohteeni tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista, mutta kielen oppimisessa he lähtevät samalta viivalta - molempien tavoite on oppia puhumaan, kirjoittamaan ja ymmärtämään suomea äidinkielenään suomea puhuvan tasoisesti. Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, jonka ehtona oli oppilaiden pysyminen anonyyminä henkilökohtaisten tietojen paljastumisen estämiseksi. Käytän tutkimuksessani tutkimuskohteista nimityksiä Oppilas 1 ja Oppilas 2.

Tutkimukseni rajoittuu alle 10-vuotiaisiin, sillä suoritan lastentarhanopettajan kelpoisuuden ja tämä asetti tiettyjä rajoituksia. Valitsin tutkimuskohteekseni kolmasluokkalaisten, sillä heidän kielitaitonsa mittaaminen on helpompaa kuin nuorempien, sillä ainakin useimmiten he osaavat jo lukea. Tutkimukseni on suoritettu kielenhuollon diagnoosivan tehtäväsarjan testien avulla.

8.2 Tutkimuskohteen esittely

Tutkimuskohteenani on kaksi kolmasluokkalaista oppilasta. Toinen tutkimuskohteistani on kotoisin Lähi-idästä, toinen Itä-Euroopasta. Oppilaiden tausta ja koulukulttuuri poikkeavat paitsi suomalaisesta koulukulttuurista, myös toisistaan. Oppilaat ovat saman sukupuolen edustajia, mutta anonyymiuden takaamiseksi en mainitse heidän sukupuoltaan opinnäytetyössäni. Molemmat tutkimuskohteet ovat ennen siirtoaan perusopetukseen opiskelleet valmistavassa ryhmässä.

Haastattelin 13.4.2011 tutkimuskohteitani ja kävimme myös vapaamuotoista keskustelua tehtävien lomassa. Oli hauskaa huomata, että vaikka koulukulttuurit toisissa maissa ovatkin hyvin erilaiset, ovat oppilaat aina samaa mieltä; koulussa parasta ovat välitunnit. Talvet ovat kylmiä ja ikäviä, kesää ja kesälomaa odotetaan kovasti. Kaikkein tärkeimmäksi asiaksi koulussa tutkimuskohteeni nimesivät ystävät ja välituntileikit ystävien kanssa. Nämä toverisuhteet ovat hyvä keino sopeutua suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät kielen oppimista. Oppilaat kertoivat myös mieliaineistaan ja kesälomasuunnitelmistaan, joten he pystyivät jo tuottamaan suomen kieltä mallikkaasti.

Kun keskustelimme lasten kanssa siitä, minkä he itse kokevat vaikeaksi omassa kielen oppimisessaan, toinen lapsista sanoi sanan ”silmänräpäyksessä”, jonka oppimiseen hänellä oli mennyt kolme vuotta, eikä hän vielääkään täysin ymmärtänyt sen merkitystä. Hän ei eritellyt eri kielen oppimisen osa-alueita, vaan hänen vaikeutensa konkretisoitui ainoastaan tähän yhteen sanaan. Toinen lapsista puolestaan kertoi siitä, kuinka päiväkotikäisenä oli kysynyt tovereiltaan eri sanojen merkitystä ja saanut tukea jo varhaisessa vaiheessa kielen oppimiseensa muilta lapsilta. Kielen tarjoama vuorovaikutusmahdollisuus on nähtävissä jo pienillä lapsilla, ja siksi on tärkeää, että uuteen maahan tullessa kielen oppimista pidetään yhtenä ensisijaisista oppimistavoitteista.

9 TUTKIMUSMENETELMÄT

9.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkastellaan laatua - ei määrää. Tärkeänä lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja mahdollisimman kokonaisvaltainen tutkimuskohteen tarkastelu. Kvalitatiivinen tutkimus voidaan jaotella moniin eri lajeihin, kuten deskriptiivinen tutkimus, intensiivinen arviointi ja tapaustutkimus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003; 151–154.) Omassa työssäni hyödynsin kvalitatiivista tutkimusotetta, sillä halusin tarkastella tutkimuskohteitani ainoastaan numeeristen arvioinnin ohi ja ottaa huomioon myös oppilaiden lähtökohdat ja opettajan näkemyksen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kuitenkin tyypillisiä piirteitä, joiden ilmentymistä on eri tutkimuslajeissa. Yksi tyypillisimmistä piirteistä on tutkimuksen kokonaisvaltaisuus tiedon hankinnassa, ja tutkimusaineiston kokoaminen tapahtuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. (Hirsjärvi et al. 2003: 155.) Omassa opinnäytetyössäni olen laskeutunut ”ruohonjuuritasolle” tekemään testauksia ja haastattelemaan kohteitani.

Toinen tyypillinen piirre on se, että tutkija luottaa kirjallisen tiedon lisäksi omaan havainnointiinsa ja keskusteluihinsa tutkittaviensa kanssa. Tutkimuksessa on myös tarkoitus paljastaa odottamattomia asioita ja tärkeää onkin aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Jotta tutkimuksesta tulisi laadullinen, olisi hyvä myös käyttää laadullisia metodeja aineiston hankinnassa. Erityisesti haastattelut, havainnointi ja diskurssianalyysi tuloksista ja dokumenteista ovat osa laadullista aineistonkeruuta. (Hirsjärvi et al. 2003:155.)

Kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksen mukaisesti ja yleensä sekä kohde että tutkittava näkökulma tulevat suoraan tutkimuksen toimeksiantajalta tai tilaajalta. On tärkeää, että tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineiston tulkinta tapahtuu ainutlaatuisuuden kautta. Laadulliselle tutkimukselle on tunnusomaista myös se, että tutkimussuunnitelma ja tutkimus muokkautuvat tutkimuksen edetessä. Tutkimuksia muutetaan olosuhteiden mukaan ja itse tutkimus on joustava. (Hirsjärvi et al. 2003:155.)

9.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyöni sisältää myös kvantitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä ovat johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, aineiston keruu määrälliseen, numeeriseen analyysiin tähdäten, muuttujien muodostaminen taulukko-muotoon sekä pyrkimys tilastolliseen analysointiin eri taulukoiden avulla. (Hirsjärvi et al. 2003: 129.) Opinnäytetyössäni kvantitatiivista tutkimusta edustavat taulukot, joissa selvitän tutkimuskohteitteni tehtävämeneestystä (taulukko 1, taulukko 2 ja taulukko 3) sekä tulosten pistemäärien analysointi.

Kvantitatiivisessa, eli määrällisessä tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita numeerisesta ilmiöiden selittämisestä. Määrällinen tutkimus soveltuu paremmin suuria ihmisyrymiä tai otoksia kartoittaviin tutkimuksiin, joissa menetelminä ovat esimerkiksi strukturoitu kysely ja tavoitteena tilastotieto.

9.3 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus ei ole menetelmä, vaan näkökulma, lähestymistapa todellisuuden tutkimiseen. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että yksittäisestä tai pienestä joukosta toisiaan lähellä olevista tapauksista tuotetaan hyvin yksityiskohtaista tietoa. Aineiston keruussa käytetään useita menetelmiä ja tavoitteena on ilmiöiden kuvaaminen. Tapaustutkimus on kuitenkin hyvin laaja käsite, ja tapaustutkimuksen voi tehdä monella eri tavalla. Olennaista tapaustutkimuksessa on se, että tutkimuksesta muodostuu eheä kokonaisuus. Tapaustutkimus ei rajoita menetelmävalintaa; tapaustutkimuksessa voidaan hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä, vaikka se melko yleisesti nähdään vain laadullisena tutkimuksena. (Aaltola & Valli 2001: 158–159, 168.)

Tapaustutkimus sopii hyvin aineistolähtöiseen analyysiin, jossa otetaan huomioon teorian lisäksi tutkijan näkemys ja havainnoitavien kohteiden kuvaus. Tutkijan tulee kuitenkin tapaustutkimusta tehdessään huomioida ja perustella tutkimuksen toteutustansa ja tehdä tutkimusprosessi läpinäkyväksi. Tapaustutkimuksen saa heräämään eloon juuri tutkijan tulkinta teoriasta ja saaduista tutkimustuloksista, joka on aina inhimillisen prosessoinnin tulos. (Aaltola & Valli 2001: 159–160.)

Tapaustutkimuksessa, niin kuin muussakin tutkimuksessa, on tärkeää aiheen rajaaminen. Jotta tapauksesta saataisiin mahdollisimman yksityiskohtainen kuva, olisi hyvä rajata aihe johonkin tiettyyn näkökulmaan. Yksittäistä tapausta ymmärtääksemme on otettava huomioon kontekstiin sidonnaiset seikat, kuten aika, paikka, politiikka, talous, kulttuuri sekä sosiaaliset ja henkilökohtaiset seikat. (Aaltola & Valli 2001: 160–161.)

Tapaustutkimuksessa on kyse tapauksesta ja tapauksen tutkimisesta. Tutkimuskohteen valintaan voivat vaikuttaa teoreettiset tai käytännölliset intressit tai mahdollisesti valmiit, tutkijan käytettävissä olevat aineistot. Tutkijan on myös tutkimuksessaan tuotava esille aineiston ja tapauksen valintakriteerit. Jos tutkitaan toimintaprosessia, tai minun tapauksessani suoritetaan vertailua muun analysoinnin lisäksi, on esitettävä myös alku- ja loppukohdat. Tarkka määrittely tapaustutkimuksessa on tärkeää tulosten yleistettävyyden ja sovellettavuuden sekä raportoinnin takia. Tapaustutkimuksessa voidaan tavoitella yleistettävyyttä, mutta oman tutkimuksen tarkoitus ei ole yleistää, vaan osoittaa toimivuutta. (Aaltola & Valli 2001:162-163.)

10 TUTKIMUKSEN ANALYYSI - SISÄLLÖNANALYYSI

”Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa.” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003.) Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan hyödyntää lähes kaikissa laadullisen (kvalitatiivisen) tutkimuksen analyysissä. Se voidaan yhdistää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin ja monet laadullisen tutkimuksen analyysit perustuvat usein sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93.) Valitsin omaan opinnäytetyöhöni sisällönanalyysin siksi, että se jättää käsitteellisiä liikkumavapauksia. Sisällönanalyysi sopii myös aineistonkeruumenetelmiini, haastatteluihin ja kirjallisiin testeihin ja lomakkeisiin. Sisällönanalyysillä on hyvä tulkita monenlaista materiaalia.

Sisällönanalyysi toimii hyvin tapaustutkimusta tehdessä, sillä sisällönanalyysissä on myös määriteltävä tarkasti tutkimuksen rajat. Tutkimusongelmat, eli tässä tapauksessa tutkimuskysymykset, määrittelevät aluetta hyvin pitkälti ja on otettava huomioon tutkimuksen laajuus ja yhden henkilön resurssit tutkia kohdetta laajasti. (Tuomi & Sarajärvi 2004:94.)

Sisällönanalyysi soveltuu sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen tutkimuksen tekoon. Sisällönanalyysi soveltuu hyvin dokumenttien (tässä lähes mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali) objektiiviseen ja systemaattiseen analysointiin. Se on tekstianalyysiä, joten se soveltuu kaikenlaisen tekstin analysointiin rakenteesta riippumatta. Sisällönanalyysillä pyritäänkin järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon menettämättä aineiston tarjoamaa informaatiota. Sisällönanalyysillä voidaan tarkastella myös tarkkaa kontekstia, josta voidaan tarvittaessa kvantifioida tuloksia. Sisällönanalyysi on mahdollista toteuttaa aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 93, 105–110.)

Sisällönanalyysiä toteutetaan käytännössä vasta sitten, kun aineisto on kerätty kirjalliseen muotoon. Oman tutkimukseni kirjallisen aineiston keräsin kevään 2010 aikana. Kirjallisen aineiston keräämisen jälkeen verrataan aineistoa omiin kiinnostuksen kohteisiin tai omalla kohdallani tutkimuskysymyksiä käsitteleviin osa-alueisiin, jonka jälkeen sisällönanalyysiä voi aloittaa. Sisällönanalyysiä tehtäessä tulee ottaa huomioon kaikki materiaalin tieto ja osata poimia ja soveltaa tieto selkeäksi, kompaktiksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysiä hyödynnettäessä pitää muistaa, että se ei anna suoria johtopäätöksiä, vaan kirjoittajan tulee hyödyntää toista analyysimenetelmää tai tehdä itse johtopäätökset jäsenelystä aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 105). Omassa työssäni tärkeää on sekä tulosten selkeä kirjaaminen ylös kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin, mutta myös johtopäätösten kirjaaminen selkeänä jatkona, kuin osana tuloksia.

11 AINEISTONKERUUMENETELMÄT

Opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kielellisen kehityksen diagnosoivan tehtäväsarjan tehtävät sekä S2-lomake. Haastattelin luokanopettajan sähköpostitse sekä suoritin haastattelun henkilökohtaisesti tutkimuskohteille. Muun tarvittavan tiedon tutkimukseeni sain kaksi kertaa suoritetuista kuullun ymmärtämisen ja kielitiedon tehtävistä sekä esitäytetyistä lomakkeista, eli opinnäytetyötäni varten keräämistäni dokumenteista. Aineistona sain hyödyntää jo valmiiksi tehtyjä suunnitelmia sekä vanhempia kohteitteni suorittamia tehtäviä.

12 TUTKIMUKSEN KULKU

Opinnäytetyöni alkoi varsinaisesti tammikuussa 2011, kun tein sekä MOKU-hankkeelle että suunnittelemilleni tutkimuskohteille lupa-anomuksen tutkimukseen. Päätökset olivat myönteisiä. Ehtona tutkimusmateriaalin saamiseen, joka koostui testituloksista, haastatteluista sekä suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeesta, oli oppilaiden jääminen anonyymeiksi, sillä suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi sisältää oppilaan henkilötiedot ja henkilökohtaista tietoa maahanmuutosta. Oppilaat olivat samalla luokalla, joten tutkimuksen suorittaminen oli helposti sovittavissa luokan opettajan kanssa. Tutkimustani varten suoritin kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen tehtäväsarjat kahden oppilaan (tässä Oppilas 1 ja Oppilas 2) kanssa 13.4.2011 sekä haastattelin oppilaita. Haastattelin myös luokan opettajaa sähköpostitse ja sain vastauksen 26.6.2011.

Tutkimuksessani vertailin Oppilaan 1 ja Oppilaan 2 testejä, joiden suorituspäivä on 4.10.2010 (testien pitäjänä oli S2 -opettaja Annette Ukkola Eskolanmäen koulusta) 13.4.2011 suoritettuihin testeihin, jotka itse toteutin. Tutkimusaineisto tehtäväsarjan testien osalta on luotettava, sillä käyttämäni tehtäväsarja on opetushallituksen luoma ja yleisesti käytetty tehtävämalli, jota hyödynnetään ympäri Suomea. Tehtäväsarja tarjoaa eritasoisille oppilaille soveltuvia tehtäviä, jolla mitataan eurooppalaisen viitekehysten mukaista kielitaidon tasoa. Suorittamani tehtäväsarjat ovat tasoltaan A1 -kielitasolla oleville oppilaalle. Opettajan haastattelun luotettavuus voidaan toki haastata, sillä kyseessä oli vain yksi opettaja. Opettaja on kuitenkin työskennellyt opettajana jo pitkään ja kyseisten oppilaiden kanssa kokonaisen lukuvuoden. Suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake on vasta käyttöön otettu lomake, mutta se on jo tehty kaikilla Kouvolan kaupungin perusopetuksen S2 -oppilailla.

Tutustuin tutkimiini oppilaisiin sekä testitilanteessa että alkuvuodesta ollessani Eskolanmäen koululla harjoittelussa (3.1.2011–25.2.2011) välituntivalvonnassa ja luokassa käydessäni. Molemmat oppilaat puhuivat jo selkeää suomen kieltä, mutta kielitaito ei kuitenkaan ollut vielä suomea äidinkielenään puhuvan, natiivin, tasoista. Oppilaat kokivat saaneensa paljon ystäviä ja kokivat suomen kielen jo helpoksi.

Testitilanteessa 13.4.2011 aloitimme tehtävien teon kielitiedon (A1-taso) tehtävillä. Kävin hakemassa oppilaat luokan ulkopuolelle, jossa oli pöytiä ja tuoleja, ja kehotin ottamaan mukaan ainoastaan lyijykynän ja pyyhekumin. Ohjasin oppilaat istumaan

valmiiksi asetelluille paikoille vierekkäisiin pöytiin. Kävimme yhdessä läpi tehtävät pääpiirteittäin, jonka jälkeen oppilaat aloittivat tehtävien teon itsenäisesti. He saivat myös tehtävien teon aikana pyytää apua, joskin en voinut auttaa tyttöjä löytämään oikeaa vastausta - se heidän oli tehtävä itse. Kumpikin oppilaista kysyi apua tehtävien ohjeiden tulkinnassa, mutta muuten he tekivät hiljaa ja tunnollisesti tehtäviä. Tehtäviin sisältyy kuvallisen päättelytehtävän lisäksi yksikön ja monikon erottamista, oikeiden päätteiden merkitsemistä, oikeiden verbimuotojen hallintaa ja sanojen oikean muodon kirjoittamista. Oppilas 1 teki nopeasti ja päättäväisesti tehtävänsä loppuun 45 minuutissa, Oppilas 2 teki tehtäviä tunnin ajan. Kävimme oppilaiden kanssa tehtävien teon jälkeen läpi, miltä tehtävä oli tuntunut ja miten se heidän mielestään oli mennyt. Molemmat kokivat tehtävät melko helpoiksi ja olivat luottavaisia omiin vastauksiinsa. Keskustelimme myös oppilaiden kanssa suomen kielestä ja heidän kesäsuunnitelmistaan, mieliaineistaan koulussa ja koulukavereistaan. Pidimme ensimmäisen tehtäväosion jälkeen tauon, jolloin oppilaat pääsivät ulkoilemaan luokkatovereidensa kanssa.

Toisen tehtäväosion, kuullun ymmärtämisen (A1-taso) tehtävät, suoritimme oppilaiden kanssa koulun kokoushuoneessa, jotta mikään ulkopuolinen ääni ei häiritsisi oppilaiden suoritusta. Kävin hakemassa oppilaat luokastaan taon jälkeen ja kehotin heitä ottamaan mukaan tarvittavat välineet, kynän, kumin ja värikynät. Kuullun ymmärtämisen tehtäviin kuului kaksi erilaista tehtävää; ensimmäisessä tehtävässä oppilaat piirittävät ja värittävät kuulemiensa ohjeiden mukaan. Toisessa tehtävässä oppilaat saivat tutustua ensin monivalintakysymyksiin, joita oli kahdeksan, jonka jälkeen heidän tuli kuunnella kertomus alusta loppuun. Tämän jälkeen teksti kuunneltiin kahdeksassa jaksossa. Jokaisen jakson jälkeen oppilaiden tuli vastata yhteen kysymykseen. Kuuntelimme ensin ohjeet piirros- ja väritystehtävään ja jätin jokaiselle piirros- tai väritystehtävälle aikaa noin kaksi minuuttia.

Yksilölliset erot näkyivät jo tekohetkellä: Oppilas 1 joutui selvästi pohtimaan piirroksiaan ja väritysosioitaan tarkemmin kuin kielitiedon tehtävissä, kun taas Oppilas 2 suoritti ensimmäisen kuullun ymmärtämisen tehtävän nopeasti ja määrätietoisesti. Toinen tehtävä osoittautui hankalaksi molemmille oppilaille, sillä kertomuksen kieli oli hyvin rikasta kielellisesti ja sisälsi paljon vieraita sanoja. Monivalintakysymyksiin tutustumisessa meni molemmilla noin 10 minuuttia, minkä jälkeen kuuntelimme kertomuksen kokonaisuudessaan. Tämän jälkeen annoin oppilaille luvan kääntää kysymykset toisin päin ja aloitimme kuuntelun jaksoissa. Jokaisen jakson jälkeen jätin op-

pilaille noin kaksi minuuttia aikaa pohtia vastaustaan ennen kuin siirryimme seuraavan jakson kuunteluun. Kun olimme kuunnelleet kaikki jaksot, saivat oppilaat vielä tarkistaa ja korjata vastauksiaan 10 minuuttia. Tämän jälkeen keskustelimme uudestaan tehtävien vaikeudesta ja sekä Oppilas 1 että Oppilas 2 kokivat ensimmäisen, piirros- ja väritystehtävän, vaikeammaksi. Kiitin oppilaita tehtävien tekemisestä ja saatoin heidän omaan luokkaansa ja välitunnille. Tämän jälkeen keskustelin vielä opettajan kanssa oppilaiden sopeutumisesta suomalaiseen koululuokkaan ja sekä sääntöjen noudattaminen että tehtävien teko onnistui molemmilta mallikkaasti myös opettajan mukaan.

Taulukko 1. Kuullun ymmärtämisen ja kielitiedon pistemäärät KiKe -tehtäväsarjassa.

Kielitieto	Maksimipistemäärä	Kuullun ymmärtäminen	Maksimipistemäärä
Tehtävä 1	5 p.	Tehtävä 1	5 p.
Tehtävä 2	4 p.	Tehtävä 2	8 p.
Tehtävä 3	6 p.		
Tehtävä 4	13 p.		
Tehtävä 5	15 p.		
Tehtävä 6	5 p.		
Tehtävä 7	4 p.		
Tehtävä 8	4 p.		
Kokonaispistemäärä:	55 p.	Kokonaispistemäärä:	13 p.

13 OPPILAILLE ASETETUT OPPIMISTAVOITTEET KIELITIEDOSSA JA KUULLUN YMMÄRTÄMISESSÄ

Oppilas 1 oli arvioitu syksyllä 2010 ja suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi oli päivitetty 14.12.2010. Oppilas 1:n erityisiä tuen alueita kielen oppimisessa olivat kielitaito ja sanavarasto. Syksyllä hänen taitotasokseen oli arvioitu kielitiedossa A1. Hänen kielitietonsa ja kirjoittamisensa on tällöin ollut yksinkertaista ja hän on voinut kirjoittaa vain yksinkertaisia viestejä. Kuullun ymmärtämisessä Oppilas 1 oli myös taitotasoa A1; hän ymmärtää jokapäiväisiä ohjeita, yksinkertaisia kysymyksiä

sekä yksinkertaisia pyyntöjä ja kieltoja. Tavoitteena kielen oppimisessa kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen alueella oppilaalle oli asetettu tekstin pituuden kasvattaminen ja sanavarasto. (Suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi, Oppilas 1 2010.)

Oppilas 2 oli arvioitu myös syksyllä 2010 ja suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi oli niin ikään päivitetty 14.12.2010. Oppilas 2:n erityisiä tuen tarpeita olivat myös kielitaito ja sanavarasto. Syksyn taitotaso kielitiedossa oli oppilaalla ollut A2. Hänen luonnehdittiin osaavan kirjoittaa tutusta aiheesta ymmärrettävää ja yksityiskohtaista tekstiä. Kuullun ymmärtämisessä hänen tasokseen oli arvioitu A1/A2; Oppilas 2 ymmärtää yksinkertaista puhetta ja seuraa keskustelua tutuista aiheista. Hän ymmärtää myös yksinkertaisia pyyntöjä ja kieltoja ja pystyy vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin. Tavoitteena sekä kielitiedossa että kuullun ymmärtämisessä oli Oppilas 2:lle asetettu sanaston kasvattaminen.

14 TUTKIMUSTULOKSET

Molempien oppilaiden tutkimustulokset olivat hyvin yksilöllisiä, joten tarkastelin oppilaiden kehitystä ja tuloksia omina tapauksinaan. Yhteistä tuloksille kuitenkin oli se, että oppilaiden suomen kielen taidossa ei kielellisen kehityksen diagnosoivalla tehtäväsarjalla mitattuna ollut tapahtunut kovin suurta muutosta. Tärkeää on kuitenkin tasainen kielitaidon kehitys, jotta jatko-opinnot olisivat mahdollisia (Korkalainen 2010).

Taulukko 2. Kielitiedon pisteytys.

Syksyn pisteet:	T 1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T 8	YHTEENSÄ
Oppilas 1	5 p.	4 p.	5 p.	8 p.	15 p.	1 p.	0 p.	2 p.	40 p.
Oppilas 2	5 p.	4 p.	5 p.	11 p.	15 p.	3 p.	5 p.	4 p.	51 p.
Kevään pisteet:									
Oppilas 1	5 p.	4 p.	3 p.	11 p.	15 p.	4 p.	4 p.	4 p.	50 p.
Oppilas 2	5 p.	4 p.	4 p.	10 p.	15 p.	4 p.	3 p.	4 p.	49 p.

Taulukko 3. Kuullun ymmärtämisen pisteytys.

Syksyn tulokset:	Tehtävä 1	Tehtävä 2	YHTEENSÄ

Oppilas 1	4 p.	4 p.	8 p.
Oppilas 2	3 p.	5 p.	8 p.
Kevään tulokset:			
Oppilas 1	4 p.	6 p.	10 p.
Oppilas 2	5 p.	7 p.	13 p.

14.1 Kielitiedon kehitys

14.1.1 Oppilaan 1 kielitiedon kehitys

Kielitiedon A1 -tason tehtävissä (liite 4) ensimmäinen tehtävä on yksikön ja monikon havaitseminen kuvasta, eli onko esineitä tai henkilöitä yksi vai useampia. Oppilas 1 sai syksyllä täydet viisi pistettä tehtävästä, eli on selkeästi tunnistanut yksikön ja monikon. Tehtävässä ei tapahtunut muutosta kevääseen, eli oppilas oli selkeästi ympyröinyt oikeat vastaukset jokaisessa kohdassa. Toinen tehtävä oli myös yksikön ja monikon erottamista ja myös toisessa tehtävässä oppilaalla ei ole syksyllä eikä keväällä ollut ongelmaa erottaa oikeaa muotoa ja hän on suorittanut tehtävän täydellisesti sekä syksyllä että keväällä. Tehtävässä 3 Oppilas 1 oli syksyllä yhdistänyt oikein viisi kuudesta yksikkö- ja monikkomuodosta. Keväällä testiä tehdessä on kuitenkin tapahtunut muutos huonompaan; Oppilas 1 sai keväällä tehdystä tehtävästä oikein vain puolet, kolme kuudesta pisteestä. Vaikka oppilas hallitsee selvästi yksikön ja monikon kahdessa aiemmassa tehtävässä, ilman kuvan havainnollistavaa esimerkkiä ja muussa kuin perusmuodossa olevia sanoja, ei edistystä yksikön ja monikon erottamisessa ole tapahtunut.

Tehtävässä 4 Oppilas 1 oli kehittynyt päätteiden käytössä kahdeksasta pisteestä yhteentoista, kun maksimipistemäärä oli 13. Tehtävää tarkastellessa huomaa selkeästi eron syksyn ja kevään testitulosten välillä. Syksyllä oppilas ei ollut pystynyt kysymysten avulla seuraamaan päätteitä ja virheitä on myös kaksoisvokaalien tunnistamisessa (kaksi vokaalia peräkkäin). Keväällä oppilas oli systemaattisesti vastannut oikein kaikkiin tehtäviin, mutta huolimattomuusvirheitä näkyy edelleen. Kahden vokaalin peräkkäin erottamisen vaikeus voi tässä kuitenkin johtua myös sanavaraston laajuudesta; ryömiikö Luca esiin pensasta vai pensaasta? Myös kulttuurin vaikutus näkyy neljännessä tehtävässä: kohdassa 7 kysytään, kuka liukuu, ja Oppilas 1 on vastannut Valeria.

Oikean vaihtoehdon ollessa Valeri, voisi myös Valerian tulkita oikeaksi vastaukseksi, sillä se toisessa kulttuurissa voi olla naisen nimi.

Tehtävä 5 ei ollut tuottanut ongelmia Oppilas 1:lle syksyllä eikä keväällä, vaan hän oli tehnyt tehtävän täydellisesti oikein molemmilla kerroilla. Hän oli osannut yhdistää persoonapronominin oikeaan verbimuotoon niin, että tehtävään jäi myös ylimääräisiä verbimuotoja käyttämättä. Verbien taivutus persoonapronominien mukaan oli testillä mitattuna hallinnassa, ja hän osasi myös soveltaa tekijän substantiivista pronominiin. Keväällä suoritettu testi kuitenkin osoittaa sen, että taantumista kielitiedon näillä osa-alueilla ei ole tapahtunut. Kielitiedon tehtävässä 6 oli oppilaan pitänyt lisätä oikea päätteeseen. Syksyllä oppilaalla oli vielä ollut vaikeuksia lisätä järkevä päätteeseen sanalle, jotta lauseesta tulisi järkevä. Keväällä Oppilas 1 oli kuitenkin epäonnistunut vain yhdessä sanan päätteessä ja oli onnistunut muodostamaan useita järkeviä lauseita päätteiden avulla.

Kielitiedon A1-tason viimeisissä tehtävissä (7 ja 8) tuli oppilaiden taivuttaa substantiiveja ja adjektiiveja oikeaan muotoon. Syksyllä Oppilas 1 ei ole vielä hallinnut sanojen taivuttamista ja hänen yhteistuloksensa kahdesta tehtävästä oli kaksi, kun maksimipistemäärä on kahdeksan. Hänen kielensä kehitys näkyy näissä tehtävissä erityisen selkeänä. Kevään testeissä oppilas teki substantiivien ja adjektiivien taivutusta vaativat tehtävät täydellisesti ja sanojen kirjoitusasu oli myös täydellistä. Oppilas 1 oli kokonaisuudessaan kehittynyt kielitiedon eri osa-alueilla. Kielen oppimiselle tunnusomaista on eri osa-alueiden oppiminen eri tahdissa ja se näkyi myös Oppilaan 1 tuloksissa: tehtävissä 1, 2, 3 ja 6 ei merkittävää edistystä näy, kun taas tehtävät 4, 6, 7 ja 8 osoittavat oppilaan kielitiedon ja kieliopin taitamisen kasvaneen.

14.1.2 Oppilaan 2 kielitiedon kehitys

Kielitiedon A1 -tason tehtävät (liite 4) alkoivat Oppilas 2:lla erittäin hyvin. Sekä syksyllä (4.10.2010) tehdyissä testeissä että keväällä suoritetuissa (13.4.2011) oppilas oli osannut ympyröidä oikean vaihtoehdon yksikön ja monikon erottamista vaativissa tehtävissä 1 ja 2. Oppilaan 1 tapaan myös Oppilas 2:lla on ollut kuitenkin vaikeuksia erottaa yksikkö ja monikko ilman havainnollistavaa kuvaa ja perusmuotoisia sanoja. Oppilas 1 ei ole kielitiedon tehtävien perusteella kehittynyt yksikön ja monikon hallinnassa.

Oppilaan 1 kehitystä ei ole tapahtunut tehtävässä 4, jossa tarkoituksena oli löytää oikean muotoinen vastaus kysymykseen. Oppilas onni saanut keväällä jopa vähemmän pisteitä tehtävästä (10/13) kuin syksyllä (11/13). Kun tehtävää tarkastelee lähemmin, voi huomata, että virhe näkyy samassa kohdassa kuin Oppilas 1:llä. Molemmat oppilaat ovat joko muuten vain vastanneet väärin kohdassa 7 tai käsittäneet sanan väärin. Vaikka Valeria on myös naisen nimi, kumpikaan oppilaista ei ole pystynyt päättämään, että nimi on taivutusmuoto toiselle vaihtoehdolle Valeri.

Kielitiedon A1 -tason tehtävässä 5 tarkoituksena on yhdistää persoonapronomini oikein taivutettuun verbimuotoon sekä kohdassa 3 yhdistää oikea substantiivi oikealla pronominilla alkavaan lauseeseen. Sekä syksyllä että keväällä Oppilas 2 onnistui tehtävissä täydellisesti. Tehtävät kuitenkin osoittavat myös Oppilaan 2 kohdalla, että ainakaan taantumusta ei ole tapahtunut. Kielen kehitystä tältä osa-alueelta olisi hyvä testata oppilailta vaikeamman tason mukaan, jotta varsinaisia tuloksia verbimuotojen ja persoonapronominien käytöstä saataisiin.

Kielitiedon tehtävässä 6 Oppilas 2 menestyi lähes yhtä hyvin sekä syksyn että kevään testauksessa. Tehtävässä 6 oli tarkoitus laittaa oikea päätte perusmuodossa olevalle sanalle, jotta lause olisi kieliopillisesti oikein. Oppilaan 2 ainoa virhe kevään tehtävässä oli sanan ”keinu” päätte, jonka kuuluisi olla -ssa. Tehtävässä 7 oli oppilaiden tarkoitus kirjoittaa kysymykselle järkevä, kieliopillisesti oikea vastaus. Taivutettava sana on annettu oppilaille valmiiksi. Vaikka Oppilas 2 onnistui sekä syksyn että kevään testeissä kirjoittamaan oikean muodon sanalle, on silti havaittavissa kielen kehitystä sanojen kieliasussa; syksyllä tehdyssä testissä Oppilas 2 teki useita virheitä sanan runkossa, vaikka päätte onkin oikein. Kevään testeissä koko sana oli täydellisesti kirjoitettu runkoa ja päätettä myöten.

Myös viimeinen tehtävä käsitteli sanan taivutusta. Oppilaalle oli edellisen tehtävän tavoin annettu tehtävässä 8 oikea sana perusmuodossa, joka heidän tuli taivuttaa. Oppilas 2 oli syksyllä tehnyt tehtävän selkeästi huolellisemmin, kirjoitusasu oli oikea ja kaikki taivutusmuodot olivat oikeita. Kevällä suoritettussa testissä oppilas teki pieniä virheitä kirjoitusasussa, mutta taivutusmuoto oli silti oikea ja hän sai täydet pisteet tehtävästä. Kokonaisuutena Oppilas 2:n kielitiedossa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta, vaikka yksittäiset osiot, kuten tehtävät 1,2 ja 5 ovat menneet erittäin hyvin. Oppilaan kirjoitustaitoa voidaan kuitenkin myös arvioida kielitiedon testin kautta ja

sanojen täydellinen kirjoitusasu verrattuna syksyn testeihin kertoo kirjoituksessa tapahtuneesta kehityksestä.

14.2 Kuullunymmärtämisen kehitys

Oppilas 1 oli lokakuussa 2010 saanut tason A1 kuullun ymmärtämisen piirros- ja väri-tystehtävästä (liite 5) neljä pistettä viidestä. Tehtävänä oli piirtää roskakori huoneen nurkkaan, avain pöydän alle sekä kehykset taululle. Tehtävässä tuli myös värittää sohvalla olevat, reunimmaiset tyynyt punaisiksi ja piirtää ikkunaan raidalliset verhot. Hän oli värittänyt tyynyt oikealla värillä oikeisiin kohtiin, piirtänyt avaimen ja roskakorin oikeille paikoille sekä tehnyt oikeanlaiset verhot oikealle paikalle. Häneltä oli jäänyt puuttumaan ainoastaan valokuvalle piirrettävät kehykset. Pisteiden valossa mikään ei muuttunut huhtikuun 2011 tehtävän teossa; Oppilas 1 sai neljä pistettä viidestä, mutta virhe oli eri kohdassa. Keväällä hän oli värittänyt jälleen oikeat tyynyt oikealla värillä, piirtänyt roskakorin oikealle paikalle sekä tehnyt oikeanlaiset verhot oikeaan paikkaan. Syksystä poiketen hän piirsi taululle kehykset. Oppilas myös piirsi avaimen, mutta pöydän päälle eikä pöydän alle, niin kuin ohjeistus sanoo. Vaikka pistemäärä oli sama, oli oppilaan sanavarasto kasvanut ainakin sanalla kehys, jota hän ei syksyn tehtävässä ollut osannut piirtää taulun ympärille.

Kuullun ymmärtämisen toisessa tehtävässä (liite 4) oppilaat kuuntelivat ensin tarinan 'Rosson perhe', jonka jälkeen tarina kuunneltiin uudestaan osissa ja oppilaat pääsivät vastaamaan monivalintakysymyksiin. Oppilas 1 sai syksyllä tehtävästä puolet oikein, neljä kahdeksasta pisteestä. Keväällä 2011 suoritetuissa testeissä Oppilas 1 sai kuusi oikein kahdeksasta. Virheet ovat samoissa kysymyksissä kuin syksyllä, mutta hän on osannut yhdistää riisiä sisältävät karjalanpiirakat piirakoiksi, ei keltaiseksi riisiksi kuten syksyllä. Myös huoneiden ja huonekalujen hahmottaminen erillisinä näkyy testituloksista niin, että oppilas on osannut valita etsinnän tapahtuneen huonekalujen takaa - ei eri huoneista. Kuullun ymmärtäminen on tärkeää myös sosiaalisessa toiminnassa - jotta voit vastata keskustelussa, on sinun ymmärrettävä mitä toinen sanoo (Opetushallitus 2010). Tehtävien ollessa täynnä arkipäiväistä sanastoa, on suunta oikea kun kehitystä on tapahtunut.

Oppilas 2 oli 4.10.2010 saanut kuullun ymmärtämisen A1 -tason tehtävistä oikein kolme viidestä. 13.4.2011 Oppilas 2 sai kuitenkin täydellisen tuloksen kuullun ymmärtämisen ensimmäisestä tehtävästä. Syksyllä hän ei ollut piirtänyt taululle kehyksiä

ollenkaan, mutta keväällä hän piirsi lähes koristeelliset kehykset taululle heti ohjeistuksen saatuaan. Oppilas 2 oli myös syksyllä värittänyt jokaisen kolmesta tyynystä, kun tehtävänä oli värittää ainoastaan reunimmaiset tyynyt. Verhot, avain ja roskakori ovat oikeilla paikoillaan ja oikeanlaisia. Kevään testeissä oppilas on kehysten piirtämisen lisäksi osannut myös värittää ainoastaan reunimmaiset tyynyt oikealla värillä. Vaikka jo syksyllä Oppilas 2 on tunnistanut värin ja sanan tyyny, hahmottaa hän nyt selkeämmin kokonaisuuden ja on oppinut uuden ilmaisun, reunimmainen.

Kuullun ymmärtämisen toisessa tehtävässä oppilas on suoriutunut tehtävissään keväällä paremmin kuin syksyllä; syksyllä hänellä oli oikeita vastauksia viisi kahdeksasta, keväällä seitsemän kahdeksasta. Myös Oppilas 2:n virheet näkyvät samoissa kohdissa molempina testikertoina. Oppilas on kuitenkin keväällä osannut erottaa huvittumisen ja kyllästymisen toisistaan syksystä poiketen. Edistystä on tapahtunut myös tarinan kulun ymmärtämisessä, sillä hän on tarinaa seuraten löytänyt oikean vastauksen kohtiin, joissa lauseiden kokonaisuuden ymmärtämistä vaaditaan; kohdassa 4 hän on vastannut oikein naapurin rouvan toimintaan sekä kohdassa 6 perheen seuraavaan toimintaan, naapurissa kyläilyyn. Lukujen ymmärtäminen ja niiden liittäminen lauseeseen vaatii kuitenkin testin perusteella edelleen harjoittelua.

14.3 Tavoitteiden saavuttaminen suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeessa

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeen tavoitteet Oppilas 1:llä olivat kielitaidon ja sanavaraston kehittyminen. Sanavaraston kehityksen huomaa sekä kuullun ymmärtämisessä että kirjoittamiseen liittyvän kielitiedon kehityksessä; Oppilas 1 on tunnistanut sanoja ja osannut taivuttaa niitä oikeisiin muotoihin tekstiin sopivaksi. Tämä tukee tavoitetta, jonka mukaan oppilas voisi kehittyä peruskoulun aikana sujuvasti suomen kieltä sekä kirjallisesti että suullisesti käyttäväksi henkilöksi (Opetushallitus 2004). Oppilas 1:n kehitys on kuitenkin ollut melko vähäistä oppilaan maassaoloaikaan nähden (Suomeen jo esikouluikäisenä).

Oppilas 2 on arvioitu myös syksyllä 2010 ja suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi on niin ikään päivitetty 14.12.2010. Oppilas 2:n erityisiä tuen tarpeita ovat myös kielitaito ja sanavarasto. On tärkeää, että kielitaidon merkitys huomioidaan myös lomakkeessa, sillä se on tärkeä osa-alue suomalaiseen kulttuuriin sopeutumista (Opetushallitus 2004). Syksyn taitotaso kielitiedossa on oppilaalla ollut A2. Hänen luonnehditaan osaavan kirjoittaa tutusta aiheesta ymmärrettävää ja yksityiskohtaista

tekstiä. Kuullun ymmärtämisessä hänen tasokseen on arvioitu A1/A2; Oppilas 2 ymmärtää yksinkertaista puhetta ja seuraa keskustelua tutuista aiheista. Hän ymmärtää myös yksinkertaisia pyyntöjä ja kieltoja ja pystyy vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin. Tavoitteena sekä kielitiedossa että kuullun ymmärtämisessä on Oppilas 2:lle asetettu sanaston kasvattaminen. Sanaston kasvattaminen ei varsinaisesti näy testituloksissa piste-eroina syksyllä ja keväällä suoritettujen testien välillä, mutta sanojen taivuttaminen ja monipuolisuus on lisääntynyt.

Vaikka kumpikin tutkimuskohteista on näennäisesti saavuttanut tavoitteensa, voisi kielen kehitys olla nopeampaa. Tavoitteiden saavuttaminen pienilläkin piste-eroilla kertoo kuitenkin myös siitä, että lomakkeessa ei kovin yksityiskohtaista tietoa haasteista tai varsinaisista tavoitteista ole.

14.4 Oppilaiden sopeutuminen suomalaiseen koulukulttuuriin opettajan näkökulmasta

Vaikka molemmat tutkimuskohteenani olleet oppilaat ovat opettajan mielestä sopeutuneet suomalaiseen koulukulttuuriin, näkyy molemmilla oppilailta oma kulttuuritaustansa koulutyöskentelyssä. Toisella oppilaista on hyvin ankara koulukulttuuri taustalla, minkä seurauksena tai jopa ansiosta oppilas on aina opetellut läksynsä hyvin ja koulutehtävät pieniä kielivaikeuksia lukuun ottamatta aina tehty. Toinen oppilaista puolestaan ei saa kotona tarvittavaa valvontaa läksyjen tekoon ja hän on hyvin suurpiirteinen ja huolimaton koulun suhteen, vaikka onkin muuten positiivinen luonteeltaan. Kulttuurien rinnakkain kasvaminen voi olla syynä tähän: jos kotikulttuuria tuetaan rinnakkain vieraan kulttuurin opiskelun ohessa, mahdollistuu myös toisen kulttuurin sujuvampi sisäistäminen (Korkalainen 2010). Molemmat oppilaat selviävät luokkatovereiden kanssa hyvin suomen kielellä, vaikka kumpikin puhuu kotonaan omaa äidinkieltään. Kahden eri kulttuurista tulevan maahanmuuttajan erot näkyvät myös koulun sisällä kulttuurieroina; toinen oppilaista keskustelee samankielisten maahanmuuttajaveriensä kanssa suomen kielellä, toinen omalla äidinkielellään. Oppilaiden oma kulttuuritausta vaikuttaa myös tätä kautta kielen oppimiseen ja puhekielen vakiintumiseen.

Oppilaiden sopeutuminen koulukulttuuriin ja kahdessa kulttuurissa eläminen näkyy selkeämmin toisella oppilaalla; järjestyssääntöjen noudattaminen on vaikeaa ja kodin rytmi poikkeaa sekä ruokailun että nukkumisrytmien osalta suomalaisesta kulttuurista. Innottomuus ja huolimattomuus koulutehtäviin voi olla tulosta myöhään valvomisesta,

joka on ominaista oppilaan kotikulttuurille. Kodin asenteet suomen kieleen eivät näy koulussa. Oman kulttuurin merkitys voi kuitenkin näkyä oppilaan välinpitämättömyydessä koulua ja suomen kielen opiskelua kohtaan. Testeissäkin ilmi käynyt ja tavoitteeksi asetettu sanavaraston merkitys ja sanojen taivuttaminen nousee ilmi myös opettajan haastattelussa. Molemmat maahanmuuttajaoppilaat opiskelevat uuden kielen lisäksi uutta kirjaimistoa ja sanojen merkityksen ymmärtäminen on tärkeää, jotta kielen kanssa voisi toimia ja kieltä kirjoittaa.

Molempien tutkimuskohteena olevien oppilaiden perheet suhtautuvat kouluun ja koulun toimintaan hyvin suvaitsevasti. Vaikka toisella maahanmuuttajaoppilaalla onkin Suomen valtauskonnosta poikkeava kotiuskonto, on hän saanut osallistu joulujuhlaan ja seurakunnan leirikeskukseen tehdyille retkelle. Kun oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua myös erilaisiin kouluretkiin ja tätä kautta avataan ovi ympäröivään kulttuuriin, auttaa se oppilaita ymmärtämään myös suomen kieltä ja erilaisia kielikuvia. Erilaiset retket ja tapahtumat myös lisäävät luokan yhteisöllisyyttä ja myös maahanmuuttajaoppilaat saavat yhteisiä kokemuksia luokkatovereidensa kanssa. Kotoutumisen kannalta erilaiset sosiaaliset tilanteet ovat erittäin tärkeitä, jotta voidaan muodostaa kiinteitä vuorovaikutustilanteita enemmistökulttuurin kanssa (Lepola 2002).

Kielimuuri opettajan ja oppilaiden perheiden välillä vaikeuttaa koulukulttuurin viemistä kotiin saakka. Esimerkiksi tiedotteet lähetetään suomen kielellä, jolloin niiden viesti saattaa jäädä puutteelliseksi tai kokonaan vaille ymmärrystä. Molemmat oppilaat ovat oppineet kysymään opettajalta, jos he eivät jotakin sanaa tai tehtävää ymmärrä. Vaikka oppilaat tulevatkin eri kulttuureista, vaikuttavat myös henkilökohtaiset erot sopeutumiseen ja oppimiseen; toinen oppilaista keskittyy kuuntelemaan ohjeet tarkasti, mutta toinen oppilas ei pysty keskittymään ja tekee siksi virheitä yksinkertaisissa tehtävissä. Tärkeää oppilaiden kotoutumisessa ja sopeutumisessa koulukulttuuriin on kuitenkin se, että molemmat ovat saaneet ystäviä koulussa ja pystyvät jo kommunikoidaan suomen kielen avulla.

15 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA YLEISTETTÄVYYS

Koska tutkimuksessa on käytetty Opetushallituksen suunnittelemaa ja julkaisemaa testiä, voidaan tehtäväsarjaa pitää luotettavana lähteenä tutkimukselle. Käyttämäni lomaketta on ollut suunnittelemassa Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen koulu yhteisössä -hankkeen työryhmä ja sitä on kehitetty edelleen, joten tutkimuskohde oli tär-

keä. Tutkimuksen yleistettävyys maahanmuuttajaoppilaiden kehitykseen ei ole tapaus- tutkimuksessa pääasiallinen tarkoitus. Tarkoituksena oli mahdollisimman tarkkaan kuvata tiettyjen osa-alueiden kehitystä yhdessä koulussa ja verrata opettajien antamia tavoitteita tehtävien tuloksiin. Mahdollisuutena tutkimuksen jälkeen on testin monipuolisempi käyttäminen, lomakkeen uudistaminen ja opetuksen suunnitteleminen helpottuminen. Testitilanteen poikkeavuus syksyllä 2010 ja keväällä 2011 voi vaikuttaa testin tulokseen, mutta tulos ei olisi autenttinen, jos testitilanne nähtäisiin tärkeämpänä kuin se, että oppilaiden tehtävien teko on mahdollisimman normaali koulutilanne eikä steriili testitilanne.

16 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oppilaiden kielen kehityksen tarkastelu on tärkeää sekä kielellisen kehityksen diagno-soivan tehtäväsarjan käytön ja käyttötarkoituksen suunnittelussa että suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomakkeen toimivuuden ja kehittämisen valossa. Testitulokset paljastivat sen, että jokaisen oppilaan kielen kehitys on hyvin yksilöllistä, mutta tehtäväsarja toimi kaikesta huolimatta molemmilla tutkimuskohteilla. Oppilaiden testitilanne oli erilainen syksyn 2010 testauksessa ja kevään 2011 testauksessa, sillä toiset testit oppilaille suoritti suomi toisena kielenä -opettaja, toiset suoritin itse. Jos testitapahtuma olisi ollut samanlainen tai hyvin neutraalissa ympäristössä järjestetty, olisi se mahdollisesti vaikuttanut testituloksiin. Koen kuitenkin, että oli hyvä tarjota oppilaille mahdollisimman luonnollinen tilanne tehdä tehtäviä, jotta saa mahdollisimman lähelle arkipäivää kuvaavan tuloksen aikaiseksi.

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake oli toimiva perustietojen keräämisessä ja erityisesti tärkeä maahanmuuttajaoppilaiden muuttaessa Suomeen. On tärkeää kartoittaa lähtötilanne, jotta oppilaille voitaisiin tarjota oikeanlaista opetusta kieleen ja kulttuuriin (Lepola 2002). Lomake oli kuitenkin tutkimuskohteideni kohdalla täytetty hyvin suurpiirteisesti ja tutkimusta tehdessäni kaipasin lisää yksityiskohtia kielen kehityksen eri osa-alueista ja tavoitteista. Täyttöohje tai standardimalli täyttöön antaisi sekä vaihtuville opettajille että muille oppilaiden kanssa työskenteleville eväitä mahdollisimman yksityiskohtaiseen oppilaiden tarkasteluun. Nykyinen suunnitelma kuitenkin toimii muilta osin tutkimuksessa hyvin kielellisen kehityksen diagno-soivan tehtäväsarjan kanssa. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää, että kielitaidon taso oli määri-

teltty eri kielen oppimisen osa-alueissa, jolloin oikean testimallin löytäminen oppilaille helpottui.

Kotoutumisen kannalta vieraan tai uuden kielen oppiminen on erittäin tärkeää. Murteellinen puhe ja kyky kommunikoida luokkatovereiden kanssa osoittavat, että molemmat tutkimuskohteet ovat ainakin sosiaalisesti sopeutuneet elämään Kouvolassa. Huolestuttavaa on kuitenkin se, mikä käy ilmi sekä testituloksista, opettajan haastattelusta ja omista havainnoistani; toinen tutkimuskohteista ei osoita halukkuutta oppia uutta kieltä ja koulukulttuuria. Kyseessä voi olla joko kodista tuleva välinpitämättömyys koulunkäyntiä kohtaan tai oppilaan henkilökohtainen välinpitämättömyys. Niinkin koulutuskeskeisessä maassa kuin Suomi ja Kouvolaan maahanmuutto-ohjelmaan asetettujen työllistämistavoitteiden valossa tulisi myös hänelle löytää kipinä koulunkäyntiin, jotta myöhempi työllistyminen onnistuisi. Kulttuurierot ovat kuitenkin suuri kynnys; jos oppilas kasvatetaan kulttuurissa, joissa ei ole tavallista että naiset työskentelevät, koulu ei tarjoa hänelle merkityksellisiä oppiaineita vielä ala-asteikäisenä. Uutta kieltä ja kulttuuria opetellessa tuleekin ottaa huomioon, että tarkoitus ei ole kotikulttuurin korvaaminen uudella, vaan sekä kotikulttuurin että uuden kulttuurin yhteiselon saavuttaminen.

Kokonaisuudessaan Kielellisen kehityksen diagnosoiiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen oli liian laaja tutkittavaksi, vaikka tutkimuskohteita olisi vain kaksi. Tekemääni tutkimusta voisi kuitenkin jatkaa sisällyttämällä muut kielen osa-alueet tutkimukseen, jolloin oppilaan taitotasosta saataisiin vielä kokonaisvaltaisempi kuva. Tutkimusta voisi myös jatkaa laajemmalla otoksella, jotta tuloksia voitaisiin soveltaa laajemmin kehitystyöhön uusia testejä kehitettäessä. Jos tutkimuksen olisi esimerkiksi pystynyt tekemään kaikissa kouluissa, joissa Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluyhteisössä -hanke on käynnissä, saataisiin maanlaajuinen tulos melko tuoreen testin toimivuudesta. Esteitä jatkotutkimukselle tällaisella mallilla tuottaa kuitenkin suunnitelma S2 -oppilaan opetuksen järjestämiseksi -lomake, jota on jo kehitetty ensi syksyä varten vastaamaan paremmin eritasoisten maahanmuuttajien tarpeisiin. Mahdollisuus jatkotutkimukseen olisi myös jatkaa samojen oppilaiden kanssa samojen kielen oppimisen osa-alueiden testaamista puolen vuoden välein myös seuraavana lukuvuonna. Tällöin saataisiin jatkuvaa kehitystä kuvaava tulos, jos kehitystä on havaittavissa. En usko, että tutkimuksestani on tutkimuskohteilleni hyötyä tulevaisuudessa,

mutta tutkimus osoittaa kuitenkin sen, että kielen kehitystä on mahdollista tutkia myös suhteessa uuteen lomakkeeseen.

17 POHDINTA

Kielellisen kehityksen diagnosoivan tehtäväsarjan avulla oppilaiden kuullun ymmärtämisen ja kielitiedon testaaminen vain kahdella oppilaalla antoi mahdollisuuden perehtyä tarkemmin heille asetettuihin tavoitteisiin ja henkilökohtaiseen kehitykseen. Oppilaiden kielen kehityksessä olikin selkeitä eroja, mikä osoitti, että oppiminen on hyvin yksilöllistä. Vaikka on otettava huomioon mahdolliset huolimattomuusvirheet, oli oppilaista toinen selkeästi motivoituneempi oppimaan ja ottanut kielen kehityksensä selkeän harppauksen eteenpäin. Mielestäni kuitenkin myös opettajan antamalla tuella ja motivoinnilla on vaikutusta oppilaaseen. Lähes vuosittain vaihtuva opettaja ei ole maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle välttämättä hyvä asia, vaikka kotikulttuurissaan oppivalle koululaiselle tämä tarjoaakin hyviä eväitä tulevaan oppimiseen erilaisen opettajatyypin välityksellä. Jokainen opettaja soveltaa omia opetusmenetelmiään ja jos oppilas on heikko oppimaan tai hänellä ei ole motivaatiota opiskelua kohtaan, voi kehitystä hidastaa aina uuden oppimismenetelmän omaksuminen.

Oppilaiden kehityksen tarkastelussa myös aiempi koulutus ja kulttuuri oli otettava huomioon. Erilaiset koulutottumukset ja erilaiset näkemyksen koulutuksen tärkeydestä heijastuivat tutkimuskohteiden kiinnostukseen tehtäviä kohtaan ja menestymiseen niissä. Olisiko maahanmuuttajaoppilaiden kanssa hyvä keskustella koulutuksen merkityksestä työnsaannissa suomalaisessa kulttuurissa sitten, kun heidän kielitaitonsa on tarpeeksi kattava? Vaikka kumpikin oli käynyt jo maahanmuuttajien valmistavan ryhmän ja tämän jälkeen sijoitettu perusopetukseen, ei heidän kielitaitonsa ollut niin hyvä kuin olin odottanut. Haastatellessani tutkimuskohteita kuitenkin panin merkille, että heidän puhuttu kielensä oli huomattavasti kehittyneempää kuin heidän kirjoitettu kielensä. Molemmat olivat omaksuneet myös Kouvolan omaa mie-sie -murretta, joka mielestäni kertoo oppilaiden kotoutumisesta suomalaiseen ja erityisesti kouvolaan kulttuuriin.

Tutkimuskohteeni osallistuivat tutkimukseen vanhempiensa suostumuksella ja olivat tutkimustilanteessa tyytyväisiä saamastaan huomiosta. Opin erityisesti tutkimustilanteesta. Minun tuli tutkijana ottaa huomioon oppilaiden anonymisuus, oppilaiden suomen kielen nykyinen taito ja sekä oppilaiden että opettajan erilainen kohtaaminen.

Tärkeää oli nähdä tutkimuskohteet kokonaisuutena eikä ajatella oppilaita vain koulu-
ympäristössä; kielen oppiminen vaikuttaa jokaiseen elämän osa-alueeseen ja mahdol-
listaa oppilaiden kasvun täysvaltaisemmiksi suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi.
Maahanmuuttajien oppimiseen Kouvolan kaupungissa ja heidän kanssaan tehtävään
työhön perehtyminen antoi minulle myös ammatillisen kasvun puitteissa lisää tietoa.
Maahanmuuttajamäärät suhteessa koko kaupungin asukaslukuun, kotoutumisen edis-
tämiseksi tehtävät suunnitelmat ja maahanmuuttajille järjestettävä opetus ja koulukult-
tuuriin tutustuminen ovat erityisen tärkeitä sosionomin ammatissa, sillä niin Suomi
kuin muutkin maat kansainvälistyvät päivä päivältä ja maahanmuuttajien kanssa teh-
tävä työ lisääntyy sitä mukaa, kun maahanmuuttajamäärät kasvavat.

LÄHTEET

- Aaltola, J., Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aaltola, J., Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Atjonen, P. 2006. Akateemisen tutkielman raportointiopas. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.-9. painos. Helsinki: Tammi.
- Korkalainen, S. 2010. Kielen rooli kotoutumisessa. Helsingin kaupungin opetusviraston Internet-sivut. Saatavissa:
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/8a31b100451d6f7496def695778d2bd1/Kielen+rooli+kotoutumisessa.pdf?MOD=AJPERES&lmod=-877216861>. [Viitattu 24.10.2011].
- Kouvolan kaupungin Internet -sivut. MOKU -hanke. Saatavissa:
<http://www.edukouvola.fi/hankkeet/moku/>. [Viitattu 8.6.2011].
- Kouvolan kaupungin Internet -sivut. Päivitetty 15.11.2010. Saatavissa:
<http://www.kouvola.fi/maahanmuuttajat.html>. [Viitattu 19.6.2011].
- Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010–2016. Saatavissa:
<http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/5oFF7VwGI/Maahanmuutto-ohjelma2010-2016.pdf>. [Viitattu 19.6.2011].
- Lepola, O. 2002. Kotoutuminen ja kotouttaminen. Saatavissa: <http://www.ahavaimia.fi/neliapila/kjak.html>. [Viitattu 19.6.2011].
- Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) 2006. Näkökulmia kehityspsykologiaan – Kehitys kontekstissaan. 1.-7. painos. Helsinki: WSOY.
- Mela, M. & Mikkonen, P. 2003. Suomi kakkonen - opas opettajille. Jyväskylä: Opetushallitus.

Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen kouluuyhteisössä -hankkeen Internet-sivut.

Päivitetty 15.11.2011. Saatavissa:

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/monikulttuuris_monikulttuu_kehittaminen_kouluuyhteisossa. [Viitattu 8.6.2011].

Monitori -lehti. Monitori-lehden Internet-sivut. Saatavissa:

<http://www.intermin.fi/intermin/periodic.nsf/archivepage?readform>. [Viitattu 9.6.2011].

Nissilä, L. (toim.). 2006. Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen. 2. painos. Jyväskylä: Opetushallitus.

Nissilä, L., Martin, M., Vaarala, H., Kuukka, I. 2006. Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä -opetukseen. Saarijärvi: Opetushallitus.

Nissilä, L., Sarlin, H-M. 2009. Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Keuruu: Otava.

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavissa:

http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. [Viitattu 19.6.2011].

Opetushallitus. 2004. Taitotasoasteikko. Saatavissa:

<http://www02.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf>. [Viitattu 23.10.2011].

Opetushallitus. 2009. Valmistavan opetuksen perusteet. Opetushallituksen Internet-sivut. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/48802_valmistavaops_2009.pdf. [Viitattu 9.6.2011] [Viitattu 17.6.2011]

Opetushallitus. 2010. Toinen kotimainen ja vieraat kielet. Saatavissa:

<http://edu.fi/perusopetus/kielet>. [Viitattu 8.6.2011] [Viitattu 17.6.2011].

Salo-Lee, L. 1995. Kieli & kulttuuri oppimisessa ja opettamisessa. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy.

Suomen YK-liitto. 2011. Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus. Saatavissa:

<http://www.globalis.fi/Kv-sopimukset/Pakolaisten-oikeusasemaa-koskeva-yleissopimus>. [Viitattu 8.6.2011.]

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi. Päivitetty 14.12.2011. Oppilas 1.

Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi. Päivitetty 14.12.2011. Oppilas 2.

Talib, M., Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu - avaimia opettajille. Helsinki: WSOY.

Tilastokeskus. Kuntien avainluvut: Kouvola. Tilastokeskuksen Internet-sivut. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/286.html>. [Viitattu 19.6.2011.]

Toppila, T. Rehtori. Haastattelu. 19.6.2011. Kouvola: Eskolanmäen koulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

LUPA-ANOMUS TUTKIMUKSEEN / PERMIT APPLICATION FOR A RESEARCH

Hei! Pyydän lupaanne käyttää lapsenne _____ tekemiä kielitiedon ja kuullun ymmärtämisen tehtäviä ja niiden tuloksia sekä suomi toisena kielenä -lomaketta opinnäytetyössäni. Tehtävät, niiden tulokset sekä lomake säilyvät anonyymeina.

Hello! I'm asking Your permission to use tasks and results Your child _____ has made on his/her development in listening comprehension and knowledge of Finnish and his/hers Finnish as a second language form in my Bachelor's Thesis. The tasks, their results and the form will stay anonymous.

Kiitos jo etukäteen! Thank you in advance!

Paikka / City: Kouvola

Aika / Date: _____.____.2011

Aino Toppila, sosionomi AMK opiskelija / student for Bachelor of social services

KyAMK

Lapseni _____ tietoja saa käyttää anonyymisti opinnäytetyössä. / The anonymous information regarding my child _____ can be used in the Bachelor's Thesis.

Lapseni _____ tietoja EI saa käyttää opinnäytetyössä. / The information regarding my child _____ CAN'T be used in the Bachelor's thesis

Paikka / City: _____

Aika/ Date: _____.____.2011

Allekirjoitus / Signature

Nimenselvennys / Clarification of Your name

Kouvolan kaupunki

Perusopetuksen palvelupäällikkö Maija Saksa

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Anon lupaa tehdä Eskolanmäen koululle sekä MOKU -hankkeelle sosionomi (AMK) LTO -opintoihini liittyvän opinnäytetyön. Opinnäytetyöni alustava aihe on: Tapaustutkimus kahden kolmasluokkalaisen suomi toisena kielenä -oppilaan kuullunymmärtämisen- ja kielitiedon kehityksestä. Tutkimuksessani käsittelen S2 -suunnitelman toteutumista kielitiedon ja puheen osalta kahden oppilaan kohdalla. Tutkimukseeni kuuluu myös oppilaiden kehityksen tarkastelu Kike -testistöllä mitattuna sekä opettajan näkökulma kehitykseen vaikuttaneista tekijöistä. Opinnäytetyöni tulokset hyödyttävät mm. S2 -suunnitelman toteutumisen ja toimivuuden tarkastelua. Tapaustutkimuksen kautta saadaan tietoa KiKe -testistön toimivuudesta ja oppilaiden kielitiedon ja kuullunymmärtämisen kehityksestä.

Kouvolassa 5.1.2011

Aino Toppila, sosionomi (AMK) LTO -opiskelija

KyAMK

Tason A1 tehtäviin liittyvä kuva.

NIMI _____ PÄIVÄYS _____

1 **Katso kuvaa. Ympyröi kuvaan kuuluva lause.**

1. Tiellä menee auto.
Tiellä menee autoja.	2. Tyttö hyppää ruutua.
Tytöt hyppäävät ruutua.
3. Opettaja seisoo.
Opettajat seisovat.	4. Lapsi pelaa.
Lapset pelaavat.
5. Oppilas istuu.
Oppilaat istuvat.	

___ /5 p.

2 **Ympyröi oikea vaihtoehto.**

Nyt on välitunti.

Oppilas ovat ulkona.
Oppilaat

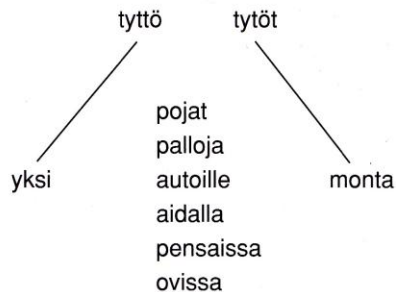
Lapset **pyörittää** narua.
pyörittävät

Tyttö saa pallon ystävältään.
Tytöt

Kun kello soi sisälle, oppilas **avaa** oven.
avaavat

___ /4 p.

3 **Yhdistä oikein.**

___ /6 p.

4 Ympyröi oikea vastaus

1. Mitä Mikael lyö?	Pallo
Palloa
Palloon
2. Missä Mark ja Mikko ovat?	Pensas
Pensaassa
Pensaan
3. Kenellä on lippalakki?	Tiniä
Tinillä
Tin
4. Keneltä Maria saa pallon?	Fatumasta
Fatumalta
Fatuma
5. Kenelle Fatuma antaa pallon?	Marialle
Maria
Mariaan
6. Milloin lapset ovat välitunnilla?	Aamupäivässä
Aamupäivä
Aamupäivällä
7. Kuka liukuu?	Valerista
Valeri
Valeria
8. Mihin Ali menee?	Sisällä
Sisään
Sisältä
9. Kenen hame on raidallinen?	Selma
Selmalla
Selman
10. Mistä maila on tehty?	Puu
Puusta
Puuta
11. Missä antenni on?	Katolla
Katto
Katon
12. Keitä Tien alkaa etsiä?	Oppilasta
Oppilaita
Oppilas
13. Mistä Luca ryömii esiin?	Pensas
Pensasta
Pensaasta

____ /13 p.

5 Yhdistä oikein. Oikealle puolelle voi jäädä ylimääräisiä sanoja.

- 1.
	ryömit
minä	ryömii
sinä	ryömimme
hän	ryömin
	ryömiä

	istumme
me	istuvat
te	istuu
he	istu
	istutte

___ /6 p.

- 2.
minä	emme juokse
sinä	ei laske
hän	ette mene
me	eivät avaa
te	en anna
he	et saa

___ /6 p.

3. Lapset hyppivät. Heillä on hyppynaru.
Hänellä on hyppynaru.

Fatuma antaa pallon. Heillä on pallo.
Hänellä on pallo.

Kaikki oppilaat ovat pihalla. Meillä on välitunti.
Heillä on välitunti.

___ /3 p.

6 Kirjoita valmiiksi.

1. Auto ____ kyljessä on kuvia.
 2. Opettaja ____ on pyöreät silmälasit.
 3. Reneé ja Märta pyörittävät Märta ____ hyppynarua.
 4. Mikael ____ kädessä on maila.
 5. Koulun takana lapset keinuvat keinu ____.
- ____ /5 p.

7 Kirjoita vastaus.

Malli: Missä lapset leikkivät? Pihalla (piha)

1. Mihin Ali menee? _____ (koulu)
 2. Kenen edessä Selma seisoo? _____ (opettaja)
 3. Mitä peliä lapset pelaavat? _____ (pesäpallo)
 4. Kenestä Fatuma pitää? _____ (Maria)
- ____ /4 p.

8 Kirjoita annettu sana oikeassa muodossa.

Malli: Rien ja Murtada istuvat kovalla (kova) penkillä.

1. Ruth ja Mikael pelaavat _____ (pyöreä) pallolla.
 2. _____ (iso) pensaassa on hyvä piilopaikka.
 3. Ali avaa _____ (kapea) oven.
 4. Valeri laskee _____ (korkea) liukumäestä.
- ____ /4 p.

Yhteensä ____ p.

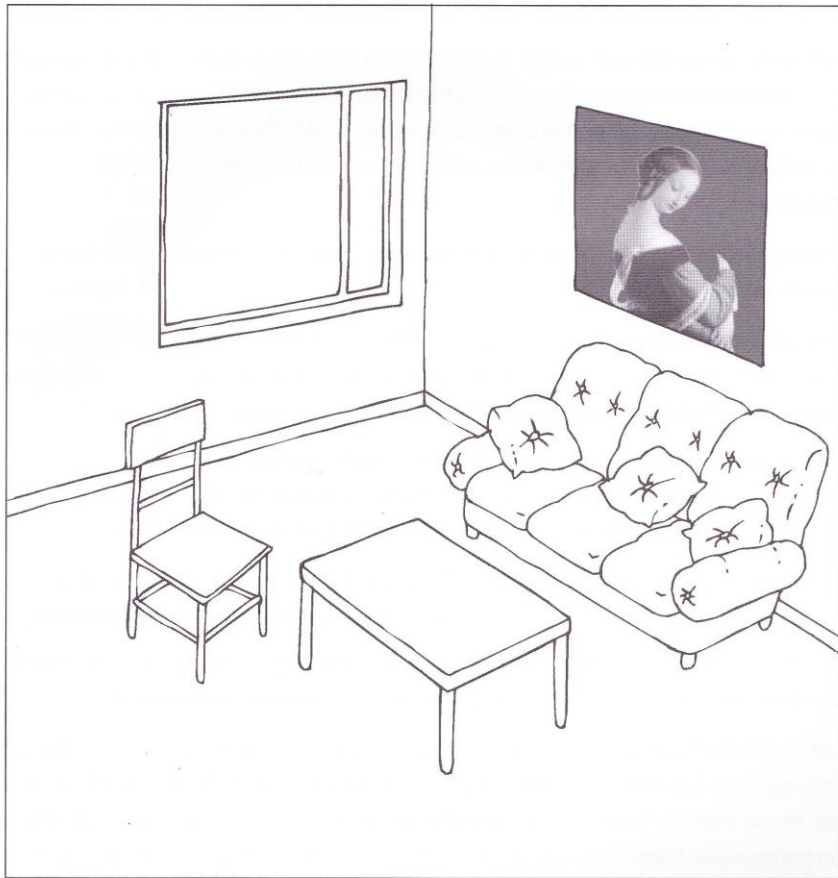
Taso A1. Tehtävä 1. Kuullun ymmärtämisen piirrosohjeet.**Ohjeet liittyvät oppilaille jaettavaan kuvaan**

Tänään on muuttopäivä. Rosson perhe muuttaa uuteen kotiin. Olohuoneessa on jo sohva, tuoli, pöytä ja taulu. Auta perhettä laittamaan tavarat paikoilleen. Piirrä ja väritä ohjeiden mukaan.

1. Piirrä pöydän alle harmaa avain.
2. Väritä reunimmaisat tyynyt punaisiksi.
3. Piirrä tauluun kehykset.
4. Piirrä raidalliset verhot.
5. Piirrä nurkkaan roskakori.

Taso A1. Tehtävä 1. Kuullun ymmärtämisen piirrosohjeet. Kuva.

NIMI _____ PÄIVÄYS _____

Tehtävä 2. Rosson perhe. Kuuntelu

Tarina kuunnellaan ensin kokonaan, sitten osissa.

Rosson perhe muuttaa tänään uuteen kotiin. Kuuntele, mitä muuttopäivänä tapahtui. Taloon muuttaa perhe, johon kuuluu isä, äiti, isovelji ja pikkuveli. Heidän sukunimensä on Rosso. Kaikki kantavat tavaroita uuteen kotiin. (1)

Yhtäkkiä äiti huomaa, että pikkuveljeä ei näy missään. Hän kysyy isältä: – Missä pikkuveli on? Äiti kysyy isoveljeltäkin, missä pikkuveli on. Mutta isällä ja isoveljellä ei ole aavistustakaan, missä pikkuveli on. Kaikki alkavat huudella pikkuveljen nimeä. Pikkuveli ei vastaa. Kaikki alkavat etsiä pikkuveljeä. Isoveli kurkistaa sohvan ja nojatuolin taakse. Isä katsoo vaatekaappeihin. Äiti etsii keittiöstä. (2)

Mutta pikkuveljeä ei löydy. Isä ja äiti alkavat huolestua, mutta isovelji sanoo, ettei häntä enää huvita etsiä. (3)

Yhtäkkiä ovikello soi. Äiti juoksee avaamaan. Ovella on hymyilevä nainen. Nainen tervehtii ja sanoo asuvansa viereisessä huoneistossa. Samalla pikkuveli kurkistaa naisen selän takaa. Pikkuveli juoksee halaamaan kaikkia ja sanoo, että minä vain kävin naapurissa. (4)

Kun Rosson perhe oli asunut uudessa asunnossa viikon, postiluukusta kolahti kutsupihataalkoisiin. Lapussa luki: ”Tervetuloa pihataalkoisiin lauantaina 5. toukokuuta alkaen kello 12. Ota omat hanskat mukaan. Tarjolla on talkooruokaa ja virvokkeita.” (5)

Isä, äiti ja veljekset katsoivat toisiaan hämmästyneinä. Kukaan ei tiennyt, mistä talkoissa on kysymys. Pikkuveli ehdotti, että kysyttäisiin naapurin rouva Virtaselta. Tuumasta toimeen. (6)

Hetken kuluttua koko perhe seisoi naapurin eteisessä. Naapurin rouva oli juuri aikeissa ruveta juomaan päiväkahvia. Hän ilahtui kovin ja pyysi perheen kanssaan kahvipöytään. (7)

Kun kaikki istuivat pöydässä, rouva sanoi: – Sopiiko, että tarjoan teille kahvin kanssa jotakin hyvin suomalaista. Lapsille voisi maistua kylmä mustaherukkamehu. Hetken kuluttua rouva Virtanen kantoi pöytään kulhossa vaaleankeltaista tahnaa ja lautasellisen ryppyisiä piirakoita. Rosson perhe tuijotti hämillään ruokaa, eikä kukaan uskaltanut ottaa. Kiusallisen hiljaisuuden katkaisi pikkuveljen kysymys: – Miksi me syödään mehun kanssa riisiä. Rouva Virtanen selitti, että ryppyisiä riisipiirakoita sanotaan karjalanpiirakoiksi ja että ne ovat perinteistä suomalaista ruokaa. Keltainen tahna on kananmunista tehtyä munavoita, jota syödään piirakoiden päällä. Piirakat maistuivat hyviltä ja vieraiden syödessä niitä rouva Virtanen kertoi, mitä pihataalkoot tarkoittavat. (8)

NIMI _____ PÄIVÄYS _____

Tehtävä 2 Rosson perhe. Kuuntelu. Kysymykset

Ympyröi oikea vaihtoehto

1. Kuinka monta lasta perheessä on?
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
2. Mistä vanhin lapsi etsii nuorinta?
 - a) huonekalujen takaa
 - b) komerosta
 - c) eri huoneista
3. Isoveljeä alkaa
 - a) huolestuttaa.
 - b) kyllästyttää.
 - c) huvittaa.
4. Naapurin rouva
 - a) avasi oven.
 - b) löysi pikkuveljen.
 - c) toi poikansa kylään.
5. Mitä piti ottaa mukaan?
 - a) ruokaa
 - b) käsiineet
 - c) kutsu
6. Mitä perhe teki seuraavaksi?
 - a) lähti naapuriin
 - b) suuttui
 - c) lähti pihatalkoiisiin
7. Naapurin rouva pyysi perheen
 - a) eteiseen.
 - b) talkoiisiin.
 - c) kahville.
8. Mitä rouva Virtanen tarjosi perheelle?
 - a) leivoksia
 - b) keltaista riisiä
 - c) piirakoita

Kouvolan kaupunki
Lasten ja nuorten palvelut
Kasvun ja oppimisen tukipalvelut

PERUSOPETUS
Suunnitelma S2-oppilaan opetuksen
järjestämiseksi

Luottamuksellinen

1

OPPILAS	Sukunimi		Henkilötunnus
	Etunimet (kutsunanimi alleiviivataan)		Puhelin
	Lähiosoite		
	Postinumero		Postitoimipaikka
	Kansalaisuus		Uskontokunta
	Maahantulopäivämäärä	Kouvolaan tulopäivämäärä	Maa, josta on muuttanut
	Äidinkieli	Kotona puhutut kielet	Sukupuoli ☐ poika ☐ tyttö
HUOLTAJA(T) ☐ äiti ☐ isä ☐ muu	Suku- ja etunimi		
	Osoite		Puhelin
	Postinumero		Postitoimipaikka
	Suku- ja etunimi		
	Osoite		Puhelin
	Postinumero		Postitoimipaikka
NYKYINEN KOULU	Koulun nimi		Kouluun tulopäivämäärä
	Luokanopettaja/-valvoja		Puhelin

AIEMMAT KOULUT JA VARHAISKASVATUS	Esikoulu	☐ kyllä ☐ ei	
	KOULUNKÄYNTI	☐ kyllä ☐ ei	
	Oppilaalla on koulutodistuksia	☐ kyllä ☐ ei	
	(muuta koulunkäyntiin liittyvää, esim. luokka-aste, koulunkäynnin säännöllisyys, oppiaineet.)		
VALMISTAVA OPETUS	Aloittanut valmistavan opetuksen		
	Missä	Milloin	Opettaja
SUORITETUT TUTKIMUKSET JA TERAPIAT			
MUITA OLEELLISIA TIETOJA - ruokavalio - allergiat - terveydelliset seikat			
KIELITAITO			
VAHVUUDET JA TUETTAVAT ALUEET	OPPILAS / HUOLTAJA	Vahvuudet, voimavarat	Tuettavat alueet
	KOULU	Vahvuudet, voimavarat	Tuettavat alueet
	MUUT TAHOT	Vahvuudet, voimavarat	Tuettavat alueet

SUOMI TOISENA KIELENÄ - oppilaan kielitaito valmistavan opetuksen päättyessä /lukuvuoden alussa	SUOMEN KIELEN OSA-ALUEET	TAITOTASO KIELITAIDON TASOJEN KUVAUS-ASTEIKOSSA	SANALLINEN KUVAUS OPPILAAN TAITOTASOSTA	
	Kuullun ymmärtäminen			
	Puhuminen			
	Luetun ymmärtäminen			
Kirjoittaminen				
SUOMI TOISENA KIELENÄ - tavoitteet - menetelmät ja oppimateriaali - arviointi	SUOMEN KIELEN OSA-ALUEET	TAVOITTEET	MENETELMÄT JA OPPIMATERIAALIT	ARVIOINTI
	Kuullun ymmärtäminen			
	Puhuminen			
	Luetun ymmärtäminen			
Kirjoittaminen				

Oppilaan nimi:

Lukuvuosi:

OPPIAINEET		Tavoitteet, menetelmät ja vastuopettaja
MATEMATIIKKA		
KIELET		
Englanti		
Ruotsi		
Muu		
ORIENTOITUMISAINHEET		
Ympäristö- ja luonnontieto		
Biologia		
Maantieto		
Historia		
Yhteiskuntaoppi		
Fysiikka / kemia		
TAITO- JA TAIDEAINEET		
Liikunta		
Musikki		
Kuvataide		
Tekstiilityö / tekninen työ		
Kotitalous		
MUUTA		

TYÖSKENTELY- JA SOSIAALISET TAIDOT	OPPILAS	Hyvin usein	Usein	Jos- kus	Har- voin	Tavoitteet ja menetelmät
	Noudattaa sääntöjä	☐	☐	☐	☐	
	Huolehtii tehtävistään	☐	☐	☐	☐	
	On aktiivinen	☐	☐	☐	☐	
	Työskentelee itsenäisesti	☐	☐	☐	☐	
	Ottaa muut huomioon	☐	☐	☐	☐	
OMA ÄIDINKIELI	Osallistuu oman äidinkielen opetukseen ☐ kyllä ☐ ei Kieli _____ Opettaja _____ Missä _____ Milloin _____ Opettajan huomioita _____					
USKONNON OPETUS	Osallistuu koulun uskonnonopetukseen: ☐ ev.lut ☐ ort. ☐ muu mikä ☐ Elämäkatsomustieto ☐ Oman yhteisön uskonnon opetus					
YHTEISTYÖTAHOT - maahanmuuttotoimisto - tulkki						
PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET - oppilas - huoltaja(t) - opettaja(t)						

ARVIOINTI JA SEURANTA OPPILAAN, HUOLTAJAN JA KOULUN NÄKÖKULMASTA <ul style="list-style-type: none">- asetettujen tavoitteiden toteutuminen- mitä tarvitsee tehdä jatkossa toisin	Suomi toisena kielenä Oma äidinkieli Matematiikka Muut oppiaineet Työskentely- ja sosiaaliset taidot
PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET <ul style="list-style-type: none">- oppilas- huoltaja(t)- opettaja(t)	